

Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIX

ЛЮТИЙ — 1968 — FEBRUARY

Ч. 217

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

† Митр. Іларіон - 50 років українського православ'я в Канаді	1
Галан А. — Останній орел України	2
Сварог В. — На порозі ще одного року	4
Волиняк П. — Звіт делегації КПКанади в Україну	9
Бердник І. — Троянди і мелодії	24
Чичка Хв. — Неокласичне	24
Магденко П. — Вдалий дебют	26
Ізанис В. — Кубанщина в концепції Півн. Кавказу	29
Некрологи. Бібліографія. Повідомлення.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Солістки Київської державної філармонії, лауреатки Міжнародного конкурсу у Відні тріо бандуристок (зліва): Валентина Пархоменко, Елеонора Миронюк і Юлія Гамова. Нарис про це тріо бандуристок читайте в цьому числі на сторінках 24-25.

Це тріо було в складі солістів, які приїхали на український тиждень на ЕКСПО-67 у Монреалі, Канада. Міжнародна публіка на виставі дуже тепло приймала артисток. Також високо оцінила їх канадська англомова й франкомовна критика. За браком місця ми інформуємо читачів про цих артисток аж тепер.

Фото Ф. Федорова, "Україна", ч. 11, 1967. Київ.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Стрижовень Марія, Порт Кредит, Канада	1
Горюн-Солотвінська С., Торонто, Канада	1
Іскрижицький В., Маямі, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Михайлова Анна, Едісон, США	5.50
-----------------------------	------

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк

Умови передплати:

У Канаді: 4.50 дол. канадських на рік.
У США: 5.00 дол. американських на рік
В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік:
У Франції: 20 франків на рік;
В Англії: 30 шілінгів (без змін);
В усіх інших країнах Європи: 4.50 дол. ам
У Венеції: 4.50 дол. канадських;
Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол. канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

В Австралії:

S. Krywolak, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Розгін Євгенія, Чикаго, США	5.00
Головко Ольга, Стейтен Айленд, США	5.00
Гарашенко Тетяна, Філадельфія, США	5.00
Роговський Карпо, Монреаль, Канада	5.00
Яворський Степан, Оттава, Канада	5.00
Тертишник А., Оттава, Канада	5.00
Могилянський М., Торонто, Канада	3.25
Остапович Павло, Фрутланд, Канада	3.00
Маяровський О., Едмонтон, Канада	3.00
Боднар Антін, Порт Альберні, Канада	2.50
Шанда Петро, Торонто, Канада	2.50
Жарський Андрій, Джексон, США	2.00
Стечишина Савеля, Саскатун, Канада	2.00
Рибалка К., Мейс Лендінг, США	2.00
Кармелюк О., Ван Найс, США	2.00
Боб'як Роман, Йонкерс, США	2.00
Сердюк С., МекКіс Рокс, США	2.00
Гуртовенко І., Ніагара Фаллс, Канада	2.00
Мулевич Людмила, Торонто, Канада	1.50
Солоний Наум, Едмонтон, Канада	1.50
Соколов А., Сан Кетеринс, Канада	1.50
Шумило Софія, Детройт, США	1.50
Дрегер А., Принс Джордж, Канада	1.50
Квас О., Кінгстон, Канада	1.50
Н. Н., Торонто, Канада	1.50
Жураківський В., Торонто, Канада	1.50
Сірик Г., Форт Ірі, Канада	1.00
Берегулька А., Бостон, США	1.00
Тарасюк М., Трентон, США	1.00
Лиса О., Гопкінс, США	1.00
Запішний Д., Сан Кетеринс, Канада	1.00
Н. Н., Торонто, Канада	1.00
Сотник Микола, Торонто, Канада	1.00
Н. Н., Торонто, Канада	0.50

Широ дякуємо всім за допомогу! РЕД.

Увага!

Увага!

ТОРОНТО й ГАМІЛЬТОН

- Безплатно чистимо печі (форнеси).
- Даємо безплатну цілорічну обслугу печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO — 2174 Dundas St. West

Тел.: вдень і вночі: 537-2169

DNIPRO FUEL OIL LTD.

HAMILTON — 905 Barton St. East

Тел.: вдень і вночі: 549-9634

Authorized as Second Class Mail by Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., Toronto, Ont. Canada

Старовинна фреска, яку тепер можна підписати: "Бережіться, говокалендарники, латинізатори, англізатори та інша асиміляторська нечисть, бо поражу вас усіх гнівом Своім праведним..."

50 років українського православ'я в Канаді

Наша Українська Православна Церква в Канаді — це Церква Апостольська, бо її основоположником був святий Апостол Андрій Первозванний. Наш найдавніший історичний літопис розповідає, що Апостол Андрій Первозванний десь у половині першого віку плів по Дніпру і проповідував на берегах його, біля Києва. Року 1621-го відбувся в Києві Всеукраїнський Церковний Собор і одноголосно прийняв таку постанову: "Святий Апостол Андрій — це перший архієпископ Константинопольський, Патріарх Вселенський і апостол Український. На Київських горах стояли його ноги, і очі його Україну бачили, а уста благословляли".

Усі віки, від великого князя Володимира починаючи, православна церква стояла в проводі українського народу і весь час працювала для його духового розвою та доброї освіти. Року 1581-го вийшла перша друкована Біблія, т. зв. Острозька Біблія. Року 1641-го з доручення митрополита П. Могили і за благословенням усіх чотирьох східних православних патріархів, вийшло "Ісповідання православної віри", що пізніше було прийняте всім православним світом.

За нових часів Українська Православна Церква опинилася під Росією, і була позбавлена всіх своїх прав самостійного діяння. Натомість український народ при кінці дев'ятнадцятого століття став шукати собі правди та щастя поза межами України, а особливо в Канаді, де живе вже 75 років у повній волі, і любить її, як свою батьківщину. Тут, 50 років тому, року 1918-го, у місті Саскатуні відродилася стародавня апостольська Первозванна Українська Православна Церква.

Наша церква в Канаді відразу поставила собі за ціль продовжувати працю православної церкви так, як її провадила Українська Православна Церква, коли була вільною на рідних землях. Вона скоро включилася в кожен ділянку життя своїх вірних і послідовно почала ставати в провід українського народу в Канаді. Церква скоро розвивалася і сильно зростала, так що сьогодні вона є найбільшою і найсильнішою Українською Православною Церквою поза межами України.

Наша церква в Канаді має поперх 140,000 вірних від океану до океану, має 288 громад, 92 свя-

шеників і чотирьох єпископів на чолі з митрополитом, як первоієрархом усієї церкви. Вона має три виховавчі Інститути і вищу Богословську академію при колегії св. Андрія в асоціації з Манітобським університетом.

Помимо сильного зросту і великих досягнень ми не можемо спочивати на нашій минувшині, — ми мусимо поставити для себе нові цілі на це друге півстоліття.

Наша церква мусить виховати нові кадри духовних провідників, щоб вони вміло могли дати духовний провід нашим вірним і нашому народові в цій придбаній нашій батьківщині. Наша церква мусить жваво поширити свою місіюну працю серед нашого

громадянства в Канаді і сильно поборювати всякі прояви матеріялістичних антихристиянських впливів.

Я, як первоієрарх усієї нашої церкви в Канаді, оцим проголошую 1968-ий рік ювілейним роком нашої церкви в Канаді, і закликаю все наше духовенство, всіх наших вірних, всі наші громади достойно і щедро вшанувати цей ювілейний рік півстоліття ревної праці, і з новим завзяттям міцно приступити до дальшого розвитку нашої Святої Православної Української Церкви.

† ІЛАРІОН,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади.

Дано в м. Вінніпезі р. Божого 1968-го січня 14-го дня.

Анатоль ГАЛАН

Останній орел України

Ця колоритна постать живе в пам'яті ще й тепер. Кремезний, з сірими широкими, як два горбці, бровами, завжди чисто виголений, але з вусами, що спускались нижче підборіддя, у вишиваній українській сорочці сумнівної свіжості, він стукав у двері одного зі співробітників районової редакції й трохи прочинивши їх, питав:

— Товаришу редакторе, можна до вас на п'ятдесят хвилин?

Чому саме на п'ятдесят, а не на більше, чи менше, лишалось таємницею відвідувача, але й справді, він сидів дуже довго, не звертаючи уваги на те, слухають його, чи не слухають, і розповідав, розповідав без кінця...

Микита Іванович Сечной, будучи українцем, чомусь уникав розмовляти по-українському, хоч його російська мова викликала веселе здивування.

— Дивна річ, Микито Івановичу, — говорили ми, адже ви, певне, із запорожців і ваше прізвище не Сечной, а Січний. Хто ж вам забороняє вживати рідну мову?

— Да, — відповідав Січний, — я нащадок запорожців, я останній орел України, однак, базуюсь на общеслов'янській свідомості, волю із'ясняти по-руськи, бо ще, до бісової мами, пришиють мені дрібнобуржуазний націоналізм і виженуть з роботи, а я свою роботу ціную, вона в мене дуже ответственная...

Січний працював за нічного сторожа кооперативної крамниці.

Одного разу ми жартома запропонували:

— Микито Івановичу, ви так багато пережили, так багато бачили. Чому б вам не написати щось із своїх спогадів?

Січному ця думка сподобалась.

— Написати? Можу. Наприклад, про те, як я працював у Саксаганського.

Ми не дуже вірили в ту його театральну епопею, хібащо був він статистом, або викону-

вав якісь третьорядні ролі.

— Ні, Микито Івановичу, спогади — капітальний труд, друкувати його в районній газеті ми не зможемо за браком місця, а ось ви спробуйте дати коротку хроніку...

За кілька днів Січний появився з хронікальним дописом, що мав таку назву: ПОДІЯ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ.

«Я стояв на своєму пості. Була тепла майська ніч. Десь кудкудакали кури. Як удруг небо озарилось огнем. Почулися свистки пожежних. Застукали по мостовій колеса вогнегасительних машин і бочок на предмет наливання в них води. Вскорі я побачив і дім, що подвергнувся пламені. Дім належав бідній жінчині, не мавшої нічого, навіть мужа. Вона почала кричати й звати на допомогу. Я підійшов немного ближче, а все ж таки не спускав ока із свого магазину, бо злодії могли запримітити моє відсутство й проникнути в середину, щоб украсти соціалістичне майно, мені доручене. Пізніше, по окончанні джурства, я пішов на місце пожежу й довідався ось про що: ця нещасна пролетарка мала можливість горіти і в минулому році, але тоді їй обійшлося. Тепер же, в результаті героїської праці пожежної команди, згоріло все до цурочки, пальто і другі утеплюючі тіло речі. Вона осталася без усяких засобів».

До цього підписався **Микита Сечной**

Хронікальний допис Микита Іванович читав сам, з відповідною інтонацією, а ми по черзі вискакували з кімнати, аби щиро посміятись. Допис, проте, вмістили, належним чином його переробивши, і тим прислужилися до великого задоволення нашого кореспондента. Він скрізь показував свій надрукований допис і хвалився, що його прийняли до складу газетних співробітників.

Іноді ми задавали йому каверзні питання. Наприклад:

— Микито Івановичу, скажіть, будь ласка, скільки було у вас за ваше життя жінок?

Січний на хвилину замислювався й відповідав цілком серйозно:

— Точно сказати не можу, алеж думаю, що не менше тисячі...

Редакційний народ, та ще молодий, навіть у підрадянських умовах не дуже то вішав носа. Жартам і витівкам не було кінця й улюбленою мішенню їх став добрячий Микита Іванович. Одного разу ми вмовили його одягти українське вбрання і явитись до відповідального редактора. який, мовляв, дуже хотів би послухати деклямацію Січного...

І ось під час праці появляється колишній артист трупи Саксаганського, у вишиваній сорочці, у широченних штанах і в сірій смушковій шапці, не зважаючи на липень, своїм звичаєм стукає в двері відповідального редактора, просить аудієнції на п'ятдесят хвилин і з місця починає:

*Коли б я був полтавським соцьким,
Багацько б дечого зробив,
По березі б ходили свині,
В Клевені б галушки варив...*

Редактор зникнув.

— А ви, власне, з якого приводу деклямуєте? — спитав він.

— А з того, товаришу редакторе, що ви просили мене прийти в національному убранні й щось продеклямувати...

Тут уже редактор зрозумів наш необразливий жарт і сам разом із нами сміявся, коли Січний пішов, доставши від нас в нагороду маленьку, за три карбованці, п'ятнадцять копійок, пляшку горілки.

Як місцевий аборіген, Микита Іванович знав у містечку все і всіх. Коли доводилося йти вкупі вулицею, ми, побачивши якусь дівчину, питали:

— Микито Івановичу, хто це?

Січний зараз же відповідав:

— Квітка. Нетронутий матеріал. Вам, як людям, що прокладають шлях до соціалізму, корисно було б із нею познайомитись.

Тої осені в житті Січного відбулась неаловажна подія. Бувши перекоханим холостяком, він одружився. Нареченою виявилася та сама нещасна пролетарка, в якій згоріло все до цурочки, але їй з милосердя дали досить добру кооперативну квартиру, а це дорівнювало багатому посагові. Отже, приводом до одруження був звичайний життєвий розрахунок, і Січний пояснив його так:

— Я людина не першої молодости, а вона теж наближається до цього. У мене майна, як то кажуть, одна халява, а в неї дві хустки, тепла й літня. Знов же, коли трапиться захворіти,

хто мені подасть склянку води? Приходіть, товариші, до мене на весільний вечір. Гарантую виключний по міці самогон і свіжу тюльку, видану мені в кількості п'яти кілограмів на предмет свадьби, безпосередньо з нашої кооперативної бази.

Розуміється, до самогону ми додали ще своїх кілька пляшок горілки й весілля вдалося на славу. Наречена в віці, приблизно, п'ятидесяти років, сяяла. Говорили, що це їй уперше пощастило, а взагалі вона ніколи заміж не виходила. Микита Іванович поголив вуса й зразу скинув із себе запорозький вигляд, став схожий на антрепренера Гаркуна-Задунайського... Він деклямував і співав глухим басом, співав досить добре й ми, під чаркою, повірили, що колись він і справді виступав на сцені.

У зв'язку з родинним улаштуванням, у Микити Івановича появились чисті, випрасувані сорочки навіть із краваткою. Рукави на піджаку були ретельно зацеровані і взагалі, весь вигляд нащадка запорожців говорив:

— Ну, що? Пізнаєте мене? Ось як може виглядати чоловік, що має добру, дбайливу дружину...

Тепер уже Микита Іванович не просив аудієнції на п'ятдесят хвилин, а забігаючи іноді до редакції, попереджував нас:

— Я на короткий період, десять хвилин, не більше. Треба йти додому, нарубати дров, принести картоплі з погребя, допомогти жінці. Вона в мене слабенька, сама не впорається з господарством, хоч воно й не дуже велике.

Таким чином, вічний бурлака Січний прибався до тихої пристані й нічого кращого не бажав. Але щастя було недовге. Приблизно через рік після одруження, прийшла до редакції заплакана дружина Микити Івановича й попросила від його імени зробити йому прощальну візиту, бо він перестудився на своєму нічному посту, дістав запалення легенів і вмирає.

Ми втрьох пішли до Січного, захопивши пляшечку гіркої для підтримки духу хворого. Та від пляшечки цього разу Січний відмовився.

— Ні, — прохрипів він, — відпив я своє, любі. А ви пийте ось тут, при мені. Ганю, дай товаришам картоплі в мундирах і тюльки, хай закусять.

Потім Микита Іванович зідхнув і додав стиха:

— Треба було б ще трохи пожити. Ось лишая сироту, хто їй дров нарубає? А проте, якнебудь обійдеться. Згадуйте ж, дорогі товариші останнього орла України...

За пару днів Січний тихо погас. Похорон йому влаштували за громадський рахунок, бож, справді, крім «одної халяви» в нього нічого не було.

На порозі ще одного року

Недавно один з читачів поділився зі мною таким, сказати б, спостереженням:

«Я боюся, що чимало наших письменників просто не розуміють, чого ви, як літературний критик, від них домагаєтесь — якого філософського підтексту (що воно таке й де його брати?), якої історіософії, якої психоаналізи (і в чому вона полягає?). Ці письменники вважають, що коли вони більш-менш грамотно змалювали-зобразили якусь сцену чи подію, то вже породили літературний твір; а якщо вони описали цю подію ще з гумором чи сентиментом, то створили якісну мистецьку річ, гідну сприятливої уваги критиків. Коли ж рецензент каже їм, що їхні твори ще не справжня добра література, а тільки імітація її, то вони сердяться...»

Мені хочеться думати, що автор цього листа помиляється. Якщо ж ні, то з літературною освітою деяких наших письменників не все гаразд. Цим письменникам треба засісти за добрі підручники теорії літератури та історії світової літератури. У такій ситуації доведеться повторити кілька трюїзмів.

Добросовісний рецензент, свідомий своєї відповідальності перед рідною літературою, старається в своїх аналізах виходити з критеріїв великої чи принаймні доброї пересічної літератури — як для того, щоб порадити письменникам, так і для того, щоб привчити читачів бути вимогливішими до письменників.

Та й самому критикові приємніше писати про вартісний твір. Цікаву й змістовну (а не просто дидактичну) рецензію можна написати лише про таку книгу, в якій є про що писати: свіжі мислі, влучні й оригінальні життєві спостереження, цікаві людські характери й, нарешті, але не востаннє, важлива тема. Бо що можна сказати з приводу заялжених думок та елементарних чи штампованих персонажів?

Добрий роман є в основному історією становлення або занепаду людського характеру чи характерів. З цього видно, наскільки важливо вибрати для твору таких персонажів, життєвий досвід яких мав би значення й для нас, став би частиною досвіду й читачів.

Літературний твір важливий не тільки сам по собі, а й як елемент усієї нашої літератури. Окремі твори повинні органічно зливатися в єдину симфонію, творити цілеспрямований літературний процес — бо літературна творчість чи то всього народу чи певної, досить великої його частини є одним з основних виявів національної культури — інтелектуальної, естетичної, ідейно-світоглядкової й політичної. Узятя як одне ціле, література дає нам (хоч і не з єдиною метою «дати» його) образ своєї доби в пов'язанні з усією історією народу, відтворює духовий клімат доби та співпрацює з кращими сила-

ми народу в розв'язанні життєво важливих проблем, що їх висуває час.

Кожен окремий твір треба, отже, оцінювати і як компонент усього літературного процесу — з точки зору інтересів цілого процесу. В інакшому разі матимемо не цілісний літературний процес, а хаотичну, строкату купу творів, написаних письменниками, які пишуть від'єднано один від одного, може й не читаючи один одного...

В основі аналізи літературних творів мають лежати досить високі стандарти літературної якості. Силою історичних обставин наша еміграція, як культуротворча спільнота, може ввійти в історію свого народу насамперед своєю літературою. Згадувати про це ми мусимо якнайчастіше.

Літературний твір низького інтелектуально-мистецького рівня — без філософського підтексту, тобто без глибшого вгляду в людський світ, без сміливого ставлення актуальних сьогоденських проблем (отже й без уміння бачити ці проблеми), без допитливого спостереження за душевним життям людей, без невпинного прагнення до щораз кращої мистецької форми — буде не тільки безкорисним для читачів, а саме своєю безкорисністю і шкідливий. Він призвичаюватиме читачів до бездумності, до низьких естетичних стандартів. Так своєкорислива й безпринципова торговельна реклама привчає сучасну молодь до «музики» бітлсів...

Просто так собі, від сверблячки язика, розказаний факт чи серія фактів без серйозної, глибокої думки за ними не може бути тією літературою, що потрібна нам особливо в ці дні, коли у світовому письменстві тривають напружені пошуки місця в історії людства для окремих людей та людських груп.

Філософський підтекст доброго літературного твору повинен будити в читача думки, що виходять ген за межі «зовнішньої фабули», повинен давати читачеві змогу порівняти свій інтелектуальний досвід з досвідом інших людей, насамперед з досвідом самого письменника.

У літературних критиків повинен викликати тривогу кожен новий твір, що не підіймається над нудною рівниною вбогих площинностей і загальників, давно розжованих на половину самоочевидних аксіом — хоч і правильних, але замусолених безперестанним повторюванням. Письменник, якому не властива глибина зору, який не бачить життя в його русі й не може видряпатися з грузу вчорашнього дня, не вміє проникати в складність людської природи своїм ясновбачущим оком — такий письменник буде лише повторювати те, що читачі знають і без нього.

Досить велика група письменників, які тупцюють у вузькому колі тих самих небагатьох ідей і тем, тих самих фабул (хоч і з легкими варіаціями),

тих самих спрощених персонажів, тих самих ідеологічних формул, тих самих вицвілих літературних засобів — це найгірше, що може трапитись нашо-му письменству.

Наша літературна мапа й досі рябіє «білими плямами». Ці білі плями — схематичні, умоглядно сконструйовані персонажі творів, безплотні подоби людей. Коли на палітрі мистця є лише чорна та біла фарби (може ще й сіра), то такому «мистцеві» не буде доступна стереоскопічна, багатобарвна й багатобарвна дійсність, залишаться «нерозширфова-ними» складні в своїй психіці люди, що цю дійсність творять. Ми живемо в добу драматичних ідеоло-гічних колізій, і всяке спрощене зображення людей викривлює картину світу й безуспішноє наші ста-рання зрозуміти цей світ.

Видатний англійський науковець і філософ 17-го сторіччя Френсіс Бекон в одному зі своїх есеїв писав:

«Деякі книги заслуговують лише того, щоб їх покуштувати, інші книги треба проковтнути і тіль-ки небагато книг варті того, щоб їх розжувати й перетравити».

Якого саме роду літературні твори написано так, що їх треба «розжувати й перетравити»? Це, звичайно, книги з філософським підтекстом, чи, як-що хочете, «затекстом». Самої лише «зовнішньої фабули», хоч би й дуже оригінальної, для доброго твору недостатньо. Це видно на прикладі тих епо-хальних творів, що ввійшли в золотий фонд світо-вої літератури. Назвемо лише кілька з них, най-більш відомих:

«Прикутий Прометей» Есхіла, «Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі, «Дон Кіхот» Сервантеса, «Гамлет» Шекспіра, «Пригоди Робінзона Крузо» Дефо, «Подорожі Гулівера» Свіфта, «Фауст» Гете, твори Бальзака, Діккенса, Ібсена й т. д.

«Дон Кіхот» виходить далеко за рамки сатири на лицарську літературу й заторкує основні пробле-ми людської душі. Благородний безумець з Ла Манчі здобув собі місце в серцях тих людей усьо-го світу, яких захоплюють високі моральні якості, безкорисливість, великодушність, хоробрість на слу-жбі ідеалові без допомоги від інших та перед ли-цем глуму й знущань. Тлумаченню образу Дон Кі-хота присвячено цілу бібліотеку книг.

На думку одних інтерпретаторів, Сервантес зо-бразив вічний контраст між ідеалізмом і матеріалізо-мом, альтруізмом і егоїзмом, мрією й грубим прак-тичним глуздом, при чому ідеалізм, хоч у фабулі роману він і зазнає поразки, але внутрішньо тріум-фує. Інші критики бачили в героях цього роману зіставлення двох різновидів людської натури, одна-ково наявних в усі епохи, — запального мрійника й тверезого практика. Є й інші тлумачення, але Дон Кіхот не вмере ніколи.

«Гамлет» — найтрудніша для інтерпретації

Шекспірова трагедія в зв'язку з надзвичайною скла-дністю її замислу. Жоден твір світової літератури не викликав такої безлічі різноманітних тлумачень. Німецький філософ Шлегель сказав, що ця траге-дія має показати, як надто пильні роздуми знесилю-ють здатність до дії. Гете вважав Гамлета за бла-городну людину, що падає під вагою, якої вона не може ні нести, ні скинути з плеч.

«Робінзон Крузо» славить людину, що вірить у свої сили й перемагає ворожі їй стихії природи. У творі Свіфта ми знаходимо жорстоку сатиру на основні пороки людини й людських інституцій, їх глупоту, брутальність, вузьколюбство, лицемірство. Деякі літературознавці говорили навіть про мізан-тропію та похмурий песимізм письменника. Доки не зміниться людська натура, Свіфтова сатира бу-де безсмертна.

Безліч тлумачної літератури написано й про образ великого шукача істини — Фауста. Знамени-та трагедія Гете настільки глибока в своєму фі-лософському змісті й багатобарвна в широті відоб-раження життя, що неможливо коротко сформулю-вати все багатство її ідей. Перед Фаустом стояло знамените гамлетівське запитання: «Бути чи не бу-ти?» Чи варто жити в світі повному зла, серед по-рочних і слабих людей, в умовах крайньої обмеже-ності людських знань? І Фауст вирішує, що жити варто. Озброєний вірою в людський розум, в кра-ще майбутнє людства, він іде в гущу людських від-ношень, щоб відповісти на питання: «В чому сенс життя?» І цю відповідь знаходить.

Я дуже побіжно торкнувся кількох безсмер-тних творів світової літератури, щоб показати, що саме може зробити твір надзвичайно важливим в історії людства, в історії його культури. Образи Прометей, Дон Кіхота, Гамлета, Фауста, Крузо бу-дуть жити із щоразу новими поколіннями людей усіх народів світу, примушуючи їх замислюватися над основними філософськими питаннями, і в цьо-му замисленні вдосконалювати свою людську при-роду.

Геніальні літературні образи величезної уза-гальнюючої сили можуть існувати не лише на сві-товій сцені, а й у межах національних літератур, що мають справу зі специфічними умовами життя окремих народів. І справді, в кожній розвиненій лі-тературі ми знайдемо такі ж грандіозні символічні образи, що уособлюють людей даного народу в бо-ротьбі з його власними проблемами.

Такі образи від порівняно недавнього часу по-чали виростати й у нашій літературі, але тільки по-чали. Перед нашими письменниками, письменника-ми саме емігрантської, вільної від політичного на-гильства колонізаторів літератури, відкрилося як-найширше поле діяльності. Чи використовуємо ми дані нам історією можливості?

Мені, звичайно, скажуть, що немає в нас умов для появи таких творів; що немає в нас письмен-ників настільки геніальних; що епохальні твори роб-ляться протягом багатьох років; що наші письмен-

ники, нарешті, не мають ні часу для літературної праці, ні пристойного заробітку, ні можливостей для роботи над своєю самоосвітою.

Усе це правда. Але великі літературні твори ніколи й не появляються в нас, якщо ми будемо чекати на сприятливі для праці умови, економічні й політичні. Насамперед: великі твори не виростають навіть при найсприятливіших політичних і економічних умовах, якщо для них не буде підготований ґрунт силами багатьох письменників-попередників. Великі твори завжди є завершенням безперервного ряду «наступів» на тему. Найдовша й найуспішніша подорож, як відомо, починається першим кроком, і таких перших кроків нам треба зробити багато.

Посилання на брак часу для такої праці не мають жодних підстав. У нас справді немає часу пильно працювати над художньою формою своїх новаторських творів, над їхнім стилістичним викінченням, яке вимагає багатьох років напруженої роботи. Алеж у нас досить часу для того, щоб писати твори пересічної чи невисокої якості — про це свідчить той факт, що на нашому книжному ринку безперервно з'являються нові книги. Отже де в кого час є...

Таким чином уся справа зводиться до того, щоб, замість квапливої фабрикації абияких творів, заощадити час на продумування нових, важливих і незаялжених тем. На те, щоб думати, час завжди знайдеться, навіть і тоді, коли його немає на писання. Якщо ми будемо більше думати, ніж працювати друкарською машинкою, у нас може буде й менше друкованих книг, але їх якість буде вища, й більше буде в них читачів, які тепер не встигають і часто не хочуть читати все, що їм пропонується.

Новаторські твори, звичайно, будуть неминуче недосконалі в якихось своїх елементах: і в опануванні теми, і в галузі художньої форми. Але вони будуть дорожчі, ніж ті, що ввійдуть в історію нашої літератури вже тим, що підіймуть нові тематичні перелоги, розкриють нові обрії в нашому письменстві. Зрештою, ні один з названих вище творів світової літератури не вільний від багатьох хиб мистецької форми, але ці хиби ніколи не захитнуть їхньої слави.

Дуже багато стилістичних гріхів проститься тим творам нашої літератури, які будуть справді новаторськими в царині мислі, ідей, тем, сюжетів: якщо їхні автори не будуть ховати вбогість чи шаблонність змісту за претенсійними «красощами» стилу.

Деякі перші кроки ми вже зробили. Наша еміґраційна література вже може з почуттям певної заслуги вручити наступним поколінням такі твори І. Багряного, як «Сад Гетсиманський» і «Людина біжить над прірвою», тетралогію В. Чаплєнка («Піатора людського», «Українці», «Загибель Перемітька», «Люди в тенетах»), «Замок над Водаєм» С. Домазара, «Серця і буревії» В. Несторовича, «Діти чумацького шляху» й «Хрещатий яр» Д. Гуменної, певні твори У. Самчука, Т. Осьмачки, О. Ізар-

ського, Л. Коваленко й інші. Може ще більше зряду «наступів» на тему. Найдовша й найспішніша М. Орест, І. Качуровський, М. Ситник, С. Гординський, В. Онуфрієнко, Л. Полтава, В. Веретенченко, Г. Черінь, Діма, Л. Лиман, Б. Олександрів і інші, список яких був би задовгий. Шкода, що де-хто замовк.

Чи повинна наша література бути наскрізь проіннята «політикою»? Зовсім ні. Про це я вже писав, але...

В одному з давніших чисел «Сучасности» Л. Коваленко кинула на мою адресу, ніби докір, зауваження, що я, мовляв, вимагаю від літератури насамперед «служби народові». Кому ж має література служити як не своїм читачам, для яких вона й пишеться? Можливо п. Коваленко думає, що я вимагаю від усіх літературних творів обов'язкової «політики»? Якщо так, то я категорично заперечую це твердження. Література може бути корисна своєму народові й без «політики» — вже тим, що виховуватиме його в кращих традиціях нашої духовності, культивуватиме його естетичний смак, розширюватиме його світоглядні обрії.

Оглядаючи тематику нашої еміґрантської літератури, не трудно зауважити, що вона зводиться до порівняно невеликого комплексу тем: для галицьких письменників — це переважно картини антипольського й антикомуністичного підпілля, подвиги бійців УПА; для письменників з Більшої України — роки сталінського терору, колективізація, голод, люди, залякані комуністичним режимом.

Усі ці теми, безперечно, важливі й ще не вичерпані. Погано те, що в цьому тематичному комплексі вже витворились стереотипи, «стандартні» образи, шаблонне трактування, заштамповані літературні засоби. Кожен новий твір на ці теми тривожно схожий на всі попередні, і не доводиться дивуватися, коли інтерес до цих творів серед читачів падає.

Крім того, наведені вище теми далеко не вичерпують безлічі тем, які стоять перед нашою літературою. Інші теми, що їх наші письменники «боятися» заторкувати, не лише мають безпосереднє відношення до перелічених тем, але й переводять їх з числа злободенних на сьогодні в категорію вічних тем нашої літератури — тем української людини в усіх варіаціях її національного характеру, різних її судєб, зокрема проблеми нової української людини, що її «викликають» нові часи, отже й тема долі нашого народу, його майбутнього.

Давно вже пора задуматися над тим, що саме ми, українці, являємо собою як окрема національна спільнота; розібратися в своїх плюсах і мінусах; в тому, що саме заважало й досі заважає нам оформитися в єдину цілеспрямовану громаду, яку науку ми можемо висувати для себе з нашого минулого й сучасного. Цей тематичний комплекс

включатиме дослідження отих різних типів української людини та історичних умов, що їх формували. Особливу увагу треба присвятити висвітленню наших негативних типів, бо самокритику ми не любимо, і твори «національної самокритики» лише починають у нас з'являтися.

Треба на всю величину показати й позитивні українські характери, але не малювати їх сахарною та медом, а показати реалістично, в усій їх психологічній складності, у сполученнях добрих і поганих рис.

Показ-аналіза наших негативних якостей у перекладі на конкретні характери міг би дати нам узагальнені образи малоросів, малоукраїнців та тих, що стали слухняними агентами чужородного режиму, ворожого нашим насущним національним інтересам. Ці образи могли б висвітлити найістотніше в характерах таких людей, як Тичина, Дмитерко, Сосюра, Корнійчук, Стельмах та всієї решти.

У 40-50 числі «Українських вістей» надрукована надзвичайно цікава стаття Всеволода Приходька «Павло Тичина як людина». У цій статті, як живий, встає перед нами «корифей радянської літератури» в усьому блиску його до самого кінця послідовно витриманого безпринципного опортунізму й безмежного боягузства та продажності. Якщо в Тарасові Шевченкові ми бачимо втілення всіх добрих властивостей нашої національної вдачі, то в Павлові Тичині, наче навмисно, зосередилися її негативні риси. Наймолодші поети розгадали «загадку» Тичини, й це робить їм честь.

Емігрантська література має й свою притаманну тему — емігрантську. Вона повинна показувати й аналізувати процеси, що відбуваються в нашій діяспорі, яка вже більш зв'язана з західним світом, ніж зі «східним».

Життя в іншому світі викликає в нашій ментальності неминучі, хоч може й непомітні на побіжний погляд зміни. Ці дрібні, але невинні зміни формують з нас щось інше, ніж те, що було двадцять-тридцять років тому. Де в чому ми стаємо кращі, де в чому залишаємося незмінні.

Наш досвід може виявитись дуже корисним для наступних поколінь нашого народу. Чи наш досвід відкриває й нам самим щось нове в нашій духовій «конструкції», чи він говорить щось досі незнане про натуру української людини? А люди ми взагалі?

Без власної теми емігрантська література ризикує вичерпати себе в самоповторенні та в одноманітних і швидко старіючих ремінісценціях-спогадах.

Покищо на емігрантські теми пишуть переважно наші гумористи й сатирики. Такого роду література нам конче потрібна, насамперед для того, щоб викривати тих «політиків», які намагаються перетворити наше громадське життя на гралище для своїх провінційних амбіцій. Але невже ми хочемо, щоб наступні покоління бачили нас крізь призму тільки гумору й сатири?

Нарешті нам вельми потрібні історичні твори

— про героїчних людей УНР та інших українських борців і діячів, зокрема про Грушевського, про Петлюру. У яскравих мистецьких образах треба відтворити і славні сторінки нашого минулого, і його неславні, чорні сторінки лихоліття та масової глупоти — щоб, слідуючи античному заповітові, ми могли пізнати самих себе — як одну народну спільноту в усій трудній складності її компонентів.

Щодо позитивних характерів, то в нас їх часто творять як сіяючу суміш заздалегідь намічених властивостей. З колби письменника виходить безкровний гієрогліф, який і кроку не зробить без підказки автора.

Ніхто з тих читачів, що знають реальне життя, справжній людський світ, не повірить у реальність стовідсотково безхибних, стовідсотково доброчесних (і стовідсотково безбарвних і нецікавих) персонажів.

У природі немає людей без жодних дефектів. А коли вони й трапляються, то існують як винятки з правила. Людський героїзм полягає не в неприродній відсутності всяких хиб та в комбінації всяких чеснот, а в боротьбі людини зі своїми вродженими вадами, в переборенні того поганого, що його природа вмішала в хемічну формулу людини.

Читач тільки тоді повірить у реальність позитивного персонажа, коли своїми очима, спираючись на авторову аналізу й показ душевного життя героя, побачить, як цей герой перемагає гірші якості своєї вдачі — егоїзм, жадобу, боягузство, рабську мораль, пороки усіх видів. Цю боротьбу героя читач мусить «бачити», простежити сам, не довіряючи повідомленням письменника.

Тільки тоді ми повіримо в реальність позитивного персонажа. Ми будемо горді ним, щасливі за нього і з ним, будемо в нього вчитися, бо він відкриває й нам усі можливості нашої природи та, здобувши перемогу над нелюдським у собі, тим самим звеличить і нас.

Останнім часом мені довелося прочитати й прорецензувати ряд найновіших літературних творів. Сподіваюся, що в цих рецензіях мені вдалося показати їхні характерні недотягнення. Ставлячи крапку над і, дозволю собі відзначити, що ці твори загалом являють собою красномовну картину недороблених замислів, недодуманих тем, недороблених фабул, прогаєних можливостей — коротше, «непророслих зернят». І зовсім не через те, що їхнім авторам не вистачило літературного хисту...

Як правило, я не нав'язуюся письменникам з порадами про те, як вони могли б змінити свої твори, щоб якнайкраще донести до читачів свої мистецькі замисли. Але, не роблячи цього в присвячених творам рецензіях, я думаю, що можу зробити це в статті загального характеру.

Твори, про які буде мова, з різних причин не стали знаменними досягами нашої літератури. Але

могли б ними стати. У сюжетах, фабулах і персонажах цих романів є зернята, з яких могли б вирости значні, цікаві літературні твори, кожен з яких міг би бути привітаний критикою як неабияка подія в нашій літературі.

Героїня роману Д. Гуменної «Скарга майбутньому» впевнена в своїй високій інтелектуальності та обраності. Не зважаючи на це, вона марнотратить свої душевні сили в багатьох скороминущих «романах» з вульгарними типами, кожен наступний з яких гірший від свого попередника. Ці «романи» повністю перекреслюють претензії героїні на високу інтелектуальність. А могло б бути інакше.

Письменниця могла б показати свою героїню, як дівчину, що поєднує в собі «вічно жіноче» з прагненням до багатого душевного й інтелектуального життя. Тоді кожна з її зустрічей (зовсім не обов'язково, щоб усі вони завершувалися в ліжку) була б ланкою в пошуках співзвучного їй друга-чоловіка, отже ще одним кроком у її висхідному русі. У цьому процесі шукань щоразу збагачувалося б її внутрішнє життя й зростали б її вимоги до супутників. Така побудова сюжету логічно розкривала б читачеві всі потенції героїні та дала б письменниці змогу показати в своєму творі різні позитивні типи української молоді того часу.

Основна структурна хиба в сюжеті роману «Прорість» Л. Коваленко полягає в тому, що процес національного самоусвідомлення героїні проходить не в зв'язку зі збагаченням її життєвого досвіду, а окремо від нього, він не виростає з цього досвіду, а тому цей процес і не вийшов переконливим, справляє враження «завданого згоря».

Уся трилогія Л. Коваленко могла б стати тим, що у французькій літературі називається «роман-ріка», оповіддю про формування особистості, розвиток її через життєвий досвід. Зразком такого твору може бути також двотомний роман Гете «Вільгельм Майстер» («Учнівські роки» і «Роки мандрів»). «Все, що трапляється нам, — пише Гете, — залишає слід, все непомітно сприяє нашому розвитку». Згадаймо й учення англійського філософа 17-го сторіччя Джона Лока, який у своєму «Есеї про людське розуміння» говорив про постійно розширюваний досвід, що збагачує розум людини на протязі всього її життя.

У романі М. Ласовської «Під чорним небом» оповідається, між іншим, про те, що в часі першої більшовицької окупації в Галичину приїжджає наддніпрянець Василь, можливо партієць. Він зустрічається з чарівною галичанкою, героїнею роману, та її не менш чарівною подругою, антикомуністичною підпільницею. Самой чарівної вроди цих двох жінок досить для того, щоб Василь негайно перетворився на свідомого націоналіста й антикомуніста...

Замість цієї наївної «дамської» фантазії письменниця могла б обрати іншу фабульну конструкцію. На початку її героїня могла б бути аполітичною дамочкою, яка не має ніякого розуміння для

патріотичних ідей свого чоловіка. Після приходу більшовиків та арешту її чоловіка вона зустрічається з наддніпрянцем Василем, і нехай навіть відчуває до нього романтичний інтерес. Василь був українським патріотом ще до своєї зустрічі з героїнею. Його дружба з нею духово збагачує їх обох. Він через неї знайомиться з іншим, але теж українським світом, і це розширює обрії його українського патріотизму. А вона в розмовах з Василем починає краще розуміти ідеї свого чоловіка й сповнюється новою повагою й новим коханням до нього, вже заарештованого окупантами. Це був би кінець її «ураганного» кохання до Василя й початок її нового почуття до чоловіка, якого вона так мало цінила, коли він був з нею. Така структура сюжету дала б творові Ласовської той поглиблений психологізм, якого в ньому зараз кричущо немає.

Головними недоліками роману О. Керч «Наречений» є його сентиментальна тональність (а сентиментальність, як відомо, є лише слабкою імітацією справжніх сильних почуттів) та цілковита безбарвність його героя — «Нареченого». Замисел твору полягає в тому, щоб показати як чужородна влада ламає життя полоненого народу, позбавляє кращих дітей цього народу особистого щастя, марнує цвіт нації, знекровлюючи її насильною денационалізацією та примусовою працею на чужу користь. Таке ідейно-мистецьке завдання вимагає не сльозаво-сентиментальної оповіді, а суворого, стриманого мовистилу та глибокого психологічного проникнення в душевні драми персонажів. Ні в тому, ні в другому письменниці не пощастило.

У першій частині полілогії О. Журби «Тодір Сокір» найцікавішим характером є Бенедьо Сологуб, один з різновидів «зайвої людини» в українському світі. Але в творі не видно причин, які зробили його зайвою людиною. Слід би виразніше показати, що до такого психологічного стану його призвело сидіння «між двома чужими стільцями» — польським і російським — у той час, коли його національне підґрунтя кричить йому, що він не те й не друге, а українець. Постійне вагання перед лицем питання «бути чи не бути» зробило з цього Бенедя своєрідного українського гамлета. Але про загальний замисел усього твору судити ще рано.

Я зовсім не претендую на те, що мої варіанти вирішення тем усіх цих творів найкращі чи єдино можливі. Аж ніяк! Але я тільки хотів показати наочно, як автори цих романів могли б вивести свої твори з других і третіх рядів нашої літератури в її перші ряди, надавши цим творам і психологічної глибини і філософського підтексту.

Вийшло так, що всі перелічені вище твори написані письменницями. Сталося це не з моєї вини. Причиною цього є те, що нині найактивнішими нашими письменниками є письменниці, і за це українським жінкам належить наша подяка. І я радий стати їм у допомозі своїми скромними порадами.

У грудневому числі «Визвольного шляху» пані Добенко, вирушивши на захист книги М. Ласов-

ської, вирішила, що це найкраще зробити обійшовши мовчанням мої конкретні зауваги та обвинивши мене в зневазі до дам-письменниць. Така зневага ніколи не була в мене на думці. Хіба можна зневажати жінок у літературі, де найчоловічішим чоловіком була жінка на ім'я Леся Українка! До специфічно «дамської» літератури не належать твори Докії Гуменної, ні Людмили Коваленко, ні багатьох інших наших письменниць. Але в цих творах відчутно руку жінки, і, взагалі кажучи, це тіль-

ки добре. Підроблятися під чоловіків жінкам не варто і не слід.

Ми стоїмо на порозі нового року. Що він принесе нам у галузі еміграційної літературної творчості?

Відповідь на це можуть дати тільки наші письменники й письменниці — конкретними плодами своєї праці, якій ми можемо сприяти лише своїми думками, порадами, побажаннями.

Петро ВОЛИНЯК

Звіт делегації КПКанади в Україну

(Закінчення з попереднього числа)

У розділі звіту «Ненаситний попит на книжки» звертаємо увагу читачів на брехливе пояснення, чому на книжці, виданій українською мовою, конче стоїть окупантське тавро: «Напечатана на українском языке» і перекладено назву книжки. Директор Державного Видавництва, на жаль, у звіті не подано його прізвища, пояснив, що це конечно треба для «статистики, бібліографії» і т. д., що, мовляв, те саме є і в США. Це, звичайно, неправда. Усі мої видання є в Конгресовій бібліотеці і досі ще ніхто не вимагав від мене подібного напису. Усі мої видання (по два примірники) зберігаються також у Канадській Національній Бібліотеці, але такого напису теж ніхто в мене не вимагав. Це не що інше, як вияв російського шовінізму, якого нема в Канаді, де всі мови рівні і всі бібліотеки мають працівників, які володіють всіма мовами, якими є в даній бібліотеці книги.

Не тільки в Центральній Торонтській Бібліотеці, а і в кожній районній знайдете книжки десяти-ма-дванадцятьма мовами. А як якоїсь книжки нема, то на замовлення читача її йому конче дістануть: або куплять, або випозичать з центральної чи навіть із Конгресової Бібліотеки США, бо в Канаді, дякувати Богові, ще нема російського «соціалізму», вибачте — імперіалізму й шовінізму... А от за соціалізму в Казахстані мільйони українців без української книжки! Навіть газети з Кисва не дістанеш. І про це є десятки листів в тій же українській радянській пресі.

Запитати б цього директора ще: чого таких написів (отого окупантського тавра!) нема на грузинських книжках? Я вже це перевірів давно — нема! І друге питання: що це за бібліограф, як він описуватиме книжку, видану такою мовою, якої він зовсім не розуміє, і читати нею не вміє? І що допоможе переклад назви книжки і тавро «напечатана на украинском языке»? Що це за викрут окупантського раба? І невже ніхто з делегації не міг йому поставити цих питань?

Весь звіт свідчить про страшну безсоромну брехню всіх відповідальних осіб з України. Подам

іще один приклад. Секретар СПУкраїни В. Козаченко заявив делегації, що Спілка видає газету «Літер. Україна» і 6 журналів. І тут же додає: «Звичайно, вони друкуються українською мовою».

Боже мій, Боже! Людина на такій високій посаді (Секретар же Спілки Письменників, які мали б бути совістю нації!), а так безсоромно бреше! А місячний грубий журнал «Радуга», що виходить у Києві російською мовою і є органом СПУкраїни? А журнал «Донбасс» (З двома окупантськими «сс», що звучить, як гітлерівські есеси!), що є органом Донецького відділу СПУкраїни і видається окупантською «старшобратньою» мовою? А двомовний «Горизонт» (уявіть собі ще й таке окупантське золото!), що є органом Одеського відділу СПУкраїни?

Якщо хтось з наших читачів колись В. Козаченка зустріне, то пригадайте йому приказку: «Брехнею світ пройде, але назад не вернешся». А зустрітись з ним можна: він уже був на асамблеї ОН, був і на ЕКСПО-67. Я з ним навіть вітався, але побачивши, що він особливої хоробрости не виявляє («как бы чего не вышло!»), то я собі відійшов.

Сумно. Василь Козаченко, мабуть, був певен, що звіт делегації КПКанади не буде опублікований і я про його «правдомовність» ніколи не довідаюсь? От і помилюся!

І чого ото ви, Василю Павловичу, такий боягузливий? Боїтесь, щоб не посадили? А от же Іван Світличний сидів, а В. Чорновіл сидить і тепер. І десятки інших теж сидять. Ви ж член партії, то мали б бути ідейним комуністом-ленінцем (я ж не смію підозрівати навіть, що Ви пішли в партію тільки заради матеріальних вигод!), то якби ви й сіли у в'язницю ради торжества ленінської національної політики, то була б вам тільки велика честь..

Ну, а чотири українці-комуністи в делегації, чому не викрили цієї брехні? Побоялись теж? То чого ж було їхати в Україну? Я вірю, що В. Козаченко міг обкрутити навколо пальця Билла Росса й Тима Бака, але наших комуністів таки ні.

Ще раз сумно. Але передруковуємо цю части-

ну звіту — нехай наші читачі самі побачать, що там написано.

НЕНАСИТНИЙ ПОПИТ НА КНИЖКИ

Перед нашим відвіданням Державного видавництва делегація дістала інформації про книжки для шкільного вжитку і книжки, видавані міністерством культури. У Державному видавництві ми довідалися, що попит народу на белетристику, поезії, класичну літературу, на ділі, на літературу всякого роду є ненаситним. Директор сказав нам:

— Фактично, єдиним обмеженням щодо кількості книжок, які ми видаємо, є постачання книжкового паперу.

Він також пояснив функції і працю організації:

— Ми координуємо видавничі програми з різними видавничими закладами нашої республіки. Минулого року ми координували видання сукупно друкованих 110 мільйонів книжок. Це становило 95 процентів всіх виданих книжок в Україні.

В додатку до координування видань книжок ця інституція координує друкування періодичних видань. В Україні є 288 періодичних і інших журналів з сукупною циркуляцією одного мільйона примірників кожного номера.

Звичайно, в країні є видання в мовах інших від української. З 110 мільйонів книжок, які ми надрукували минулого року, 78 мільйонів були українською мовою, 22 мільйони іншими мовами. Більшість з них була російською мовою, деякі угорською, деякі молдавською, а деякі англійською, французькою і іншими...

...Ми видали цього року хорошу книжку «Історію українського мистецтва», «Історію української літератури» у вісьмох томах, ще іншу «Письменники Радянської України» в п'яти томах. Досі ці три книги є тільки в українській мові.

Делегація оглянула примірники цих і багатьох інших книжок, виданих минулого і цього року дотепер. «Історія українського мистецтва», є, справді, гарною книжкою. Інші дві книжки, згадані вище, є великими виданнями. Але, хоч якими показними вони є, інші книжки, видані в українській мові, викликали зацікавлення делегації своєю темою. Книжки по кібернетиці, фізиці, електроніці, медицині, психології і т. д. Серії популярно-наукового характеру і повне видання творів Вільяма Шекспіра.

Директор пояснив, що: — Взагалі, пропорція книжок, журналів і газет, друкованих українською мовою, зростає. Як наприклад він вказав, що тираж журналів, друкованих в українській мові, зріс на 20 процентів від кінця 1965 року, тоді як тираж журналів в російській мові не збільшився. Дитячі газети і журнали в українській мові мають тираж понад 400 тисяч кожного випуску, а тираж газет і журналів, видаваних російською мовою, є наполовину менший — 208.000.

Делегація питала, чому на кожній книжці є

напис в російській мові про те, що книжка видана в українській мові. Директор пояснив, що цей напис є рівнозначним написові на книжках, видаваних в Сполучених Штатах, який реєструє факт, що книжка є зареєстрована в «бібліотеці конгресу». Це робиться для статистики, бібліографії, координації, уникнення безпотрібних дублікацій, як також інформації для архівів. Різниця в тому, що США є одною республікою, а Радянський Союз має багато республік. Ця ситуація вимагає, щоб написи були надруковані на всіх книжках, видаваних в кожній республіці у мові, в якій книжка видана для читача, і в російській мові для тих, що не знають мови, в якій вона видана.

Ми вказали, що люди нарікають на збільшення цін книжок з України. Директор відповів, що видавництва є цілком самостійними і не дістають ніякої субсидії від держави. Багато паперу треба імпортувати, бо неможливо збільшувати продукцію досить швидко і кошт паперу гостро зростає. «Та навіть, — сказав він, — якщо канадські читачі порівнюють наші ціни з цінами книжок, виданих в Канаді або Сполучених Штатах, то погодяться, що наші ціни є помірковані. Тому ми можемо друкувати романи тиражем 150.000 або чверть мільйона примірників і все ще не буде їх досить».

Звичайно, що після того, що ми бачили в Державному видавництві, делегація мала палке бажання зустріти деяких українських письменників. Ми пішли до головного правління Спілки письменників України ввечері після відвідин Державного видавництва.

Нас зустрів секретар Спілки Василь Козаченко й інші письменники, які є членами Правління Спілки письменників України.

Наш мітинг був цілком неофіціальним, більш в характері розмови, ніж мітингу. Але В Козаченко дав делегації нарис історії Спілки письменників, як вона функціонує і т. д. Він нагадав нам, що — перед Жовтневою революцією єдині українські літературні твори, які видавались, були друковані за кордоном або нелегально.

— Процвітаюча українська література, — сказав він, — навіть наша Спілка письменників, є плодом Жовтневої революції. Важливість цього не можна ніколи ігнорувати. Крім того чотири секретарі Спілки письменників СРСР є українцями. Ми маємо в нашій Спілці письменників 792 члени. Приблизно половина наших членів живе і працює в Києві, інші живуть в різних частинах республіки. Ми зацікавлені встановити місцеві відділи нашої спілки усюди в місцевостях, де три або більше членів.

Ми видаємо газету «Літературна Україна» і шість журналів. Звичайно, вони друкуються українською мовою.

Він повторив багато дечого, про що ми вже довідалися у державному видавництві, що попит на книжки зростає швидше, ніж постачання книжкового паперу. У відповідь на запитання він сказав:

— Крім виплати гонорарів авторам, видавниц-

тво є зобов'язане законом вносити певну суму, яка рівняється 10 процентам того, що дістає автор, до фонду соціальної допомоги спілки. Спілка використовує фонд на допомогу тим членам, які її потребують.

Після вступних завваг секретаря відбулась дискусія про книжки і нові тенденції. Наша делегація поставила запитання: «Чому ж це так, що письменників арештовано на Україні?»

Олександр Корнійчук відповів:

— Вони були арештовані тому, що робили спробу розповсюджувати антирадянську пропаганду, друковану в Західній Німеччині, а не за те, що вони щось написали.

Корнійчук підкреслив, що шукання серед молодих людей треба розглядати симпатично, в позитивний спосіб без заохочування тенденції серед молодих людей припускати, цілком безкритично, що вони можуть розв'язати всі нинішні проблеми цілком легко.

Делегація питала, чому деякі українські автори пишуть російською мовою? Один з письменників відповів: — Я живу в Києві від 1935 року. Багато з нас прибули на Україну з інших частин нашої радянської країни. Минулого року я знову відвідав Сибір. Я хотів побачити своє рідне село і які там зміни зайшли. Я зацікавлений усім Радянським Союзом. Я не думаю, щоб бути добрим українцем людина мусить обмежуватись до свого або її рідного села.

У ранішній дискусії в Державній плановій комісії академік, який є членом комісії і який є українським автором книжок по наукових питаннях, пояснив у відповіді до цього питання, що він пише в російській мові: — Я хочу, — говорив він, — щоб мої книжки були читані якнайбільше. Для мене не було б великого задоволення узнати, що вони не є відомі в інших республіках. Я мав студентів 60 різних національностей у моїх класах і я хотів би, щоб усі вони мали можливість читати мої книжки.

Делегація далі запитала:

— Яке значення мав наголос на з'їзді письменників на потребу далі розвивати і збагачувати ще більше українську мову?

Микола Бажан, беручи слово перший раз, закінчив у особистій розмові, відповів:

— Наголос на українську мову на нашому з'їзді був висловом нашого розуміння ленінської політики по національному питанню. Правдою є, що були аргументи про те, що всі слов'янські мови зіллються з російською мовою в дуже короткому часі, але це поняття було відкинене. Разом з боротьбою проти українського націоналізму необхідно вести боротьбу проти російського шовінізму. Наш з'їзд виразив політику Комуністичної партії Радянського Союзу і Жовтневого пленуму Центрального Комітету. Я не думаю, що ми будемо мати більше клопоту з цим питанням.

Члени делегації вважали відповідь Бажана багатозначною. Він вказав звичайним способом, але

досить дефінітивно, що були «аргументи», тобто різниці думок щодо майбутності української мови. Він категорично заявив, що це питання вирішила Комуністична партія Радянського Союзу і що це вирішення питання було підкреслене на з'їзді письменників.

ЗРОСТАЮЧЕ ВЖИВАННЯ РАДІО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Делегація відвідала Київський радіо-центр і телевізійні передачі і обговорила роботу станції з директором і головними членами його персоналу. Директор дав нам короткий нарис швидкого поширення передач.

Сьогодні ми маємо 16 станцій, 83 реле-станцій, 16 з них сильні, і ми маємо 3,000 кілометрів наших власних реле-ліній. Всі вони передають телевізійні програми від 9 до 15 годин денно.

Дев'яносто п'ять процентів наших домашніх передач є в українській мові. П'ять процентів не є в українській мові, вони включають кілька інших мов. Ми транслюємо новості і спеціальні повідомлення прямо з Москви по-російськи протягом періодів, які становлять разом 10 годин денно. Ми транслюємо в українській мові 20 годин денно.

Наша станція має довгу традицію допомагати тим, хто студіює дома, на заочних курсах і ін. Сьогодні, наприклад, є багато уроків і лекцій по різних предметах, які включають 14 лекцій курсу англійської мови. Ми маємо розмови, в яких навчаємо дітей ручних робіт, інші допомагають цілим класам в школі і т. д. Ми дістаємо листи з 34 країн і багато з них у зв'язку з нашою допомогою в освіті.

У відповідь на запитання про число телевізорів директор сказав: — Ми маємо більш, ніж 8 мільйонів радіоприймачів в Україні і 3,500,000 телевізорів. У 1966 році продано понад 600,000 телевізорів. Коли ЮНЕСКО зробила огляд і звітувала, що в Західній Європі є 23 радіоприймачі на кожних 100 людей, Україна мала тоді 32 радіоприймачі на кожних 100 осіб.

Співи і музика кожного визначного артиста записані на пластинки або плівки. Всі вони транслюються часто з відеоплівки. Усі головні станції телебачення сполучені так, що програми, зроблені де-небудь в Україні, можна сказати в Радянському Союзі, будуть негайно доступні всюди в Україні.

Делегація висловила похвально про те, що Київський радіо-центр робить передачі в Канаду і висловила сподівання, що час передач незадовго буде подвоєний. Один з членів делегації додав: «Коли ви, нарешті, почнете продукувати пластинки в українській мові на Україні? Люди в Канаді чекають на них, що їм вже бороди посивіли». — Дуже швидко тепер, — відповів директор, — будова нашого заводу для виробу пластинок вже майже закінчена. Ми сподіваємося почати продукцію дуже швидко.

НАУКА НА СЛУЖБІ СОЦІАЛІЗМУ

У короткому звіті не можна оцінити належно інтенсивний і часто надихаючий досвід, який делегація мала під час своєї дискусії на вищому рівні з урядовими установами і подібними інституціями, не згадуючи вже про широкі інформації, які вона дістала. Це особливо вірно щодо нашого візиту в Академію наук УРСР і одного з її філіалів — Інституту соціальних наук.

Українська академія наук проводить дослідни дуже широкому полі і нижче поданий поділ її головних діяльностей є з необхідності надто спрощений. Загально вони входять в такі три відділи:

- а) Фізика, математика, механіка, матеріали і ін.
- б) Хімічні і біологічні науки
- в) Соціальні науки.

Подасмо головні пункти доповіді президента Академії наук УРСР академіка Б. Є. Патона:

Наукові заняття в кожній з цих головних галузей поширюються інститутами, встановленими для спеціалізованого вивчення: таких як інститути студіювання кібернетики, нафти і газу, радіофізики, металів, геології і т. д. Академія має філіали в сімох інших центрах України і кожний з них має місце осідку з увагою на його наукове заняття, в якому він спеціалізується, наприклад, Інститут гідрографії знаходиться в Севастополі.

Наукова бібліотека академії є одною з десяти найбільших у світі.

Академія обмінюється публікаціями з десятками країн. В її центральній бібліотеці є понад шість мільйонів примірників публікацій, отриманих з інших країн. За кожний отриманий примірник вислано нашу публікацію на таку саму тему до країни, з якої ми отримали його.

Ми маємо 96 академіків, членів академії, і 128 членів-кореспондентів. Цього року відбудуться вибори, щоб додати ще 23 дійсних членів до академії і вибрати ще 36 членів-кореспондентів. Вибори відбудуться восени 1967 року.

Академія видає від п'ять до шість тисяч сигнатур кожного року. Сигнатура рівняється 24 сторінкам, писаним на машинці подвійною шпациєю. В додатку вона видає багато монографій на різні теми. Ці публікації є в різних мовах, головню в українській і російській.

Делегація висловила думку, що історія академії повинна бути видана в англійській мові. Академік Б. Є. Патон відповів: — Це добре, що ви підносите це питання, але ми вважаємо, що наш проект видати історію академії і кожної області України українською мовою мусить мати першість. Крім того, ми мусимо видати історію і технічний та науковий зміст наслідків наших досліджень. Деякі з них мають бути надруковані в кількох мовах, крім української, і тут є обмеження на об'єм матеріалу, який має бути виданий.

Член нашої делегації висловив невдоволення з

того, що він писав до бібліотеки академії українською мовою, а дістав відповідь у російській. Бібліотекар визнав, що було неправильно відповідати в російській мові, особливо, коли лист, на який відповідь була написана, був в українській. Він додав: — Коли ми листуємося з комуністом, ми часом робимо помилку і пишемо по-російськи.

Після того делегація пішла прямо в Інститут соціальних наук, де академік І. К. Білодід, віцепрезидент академії і голова інституту, представив нас великій групі академіків і професорів, які зустріли нас в приємальні.

Академік Білодід пояснив, що інститут проводить систематичні дослідження в 12 головних сферах соціальних наук, студіювання в кожній сфері очолює авторитетний працівник того відділу. Він сказав: — Народи СРСР мають між собою 130 мов, але перед Жовтневою революцією було тільки 20 з них літературними. Від Жовтневої революції Радянський Союз розвинув 50 з тих мов до повного літературного характеру, послідовно розвиваючи їх національну літературу. Перед Жовтнем українська мова була пригнічена державою, навіть в Україні. Сьогодні вона процвітає. Україна є найкращим прикладом з усіх республік нашого Союзу щодо відношення досліджень до продукції. Ми працюємо над новими елементами в розвитку суспільства.

Сьогодні наша академія працює над більше науковими публікаціями ніж котра-небудь республіка нашого Союзу. Ми вивчаємо тепер проект видання «Історії України» в 10 томах. Ми недавно видали «Українсько-російський словник» в шістьох томах і 20 технічних словників. Ми тепер працюємо над Етимологічним словником в чотирьох томах і «Словником Шевченка».

Ми розвиваємо українську мову у відношенні до нового розвитку в науці і техніці. Вона, українська мова, є нині далеко більше розвинена, ніж коли-небудь попередню в історії.

Делегація запитала:

— Які плани ви маєте для видання історії України і які ваші перспективи для розвитку української культури?

Один з членів делегації запитав:

— А як стоїть справа про злиття мов у Радянському Союзі?

Інший сказав:

— Конституція Грузинської Республіки визначає, що грузинська мова є державною мовою. Як же це так, що подібного положення нема в українській конституції? Радянське посольство у Вашингтоні опублікувало заяву, що російська мова є державною мовою СРСР. Чи так? А якщо так, то чому?

Ще інший член делегації вказав тов. Білодідові:

— Це не є українське питання в Канаді, це партійне питання. Необхідно, щоб ми дістали повне пояснення. Ми розуміємо, що при соціалізмі є

об'єктивний розвиток, який впливає на життя нації в різний спосіб. Наприклад, є суперечні процеси. Ми бачимо, що є важливий розвиток української культури. Проте, коли я був у попередній партійній делегації, один український товариш сказав нам, що українська мова не надається для опису наукових і технологічних явищ. Ми бачили в житті, включно з нашими відвідинами академії сьогодні, що українська мова вживається для описання найскладніших наукових явищ. В той же час після сесії Верховної Ради ми чули багатьох депутатів українців, які говорили по-російськи в особистій розмові. Чи це є вираз становища російської мови в межах партії? Це не є питання про їхнє право, але питання про статус української мови у межах сім'ї радянських народів.

Питання і заяви членів делегації наступали так швидко, що І. К. Білодід і інші професори не могли відповісти ані на одне з них, доки вони всі не «знаходились на столі». Внаслідок цього, його відповідь була заявою у відповідь на всі питання.

Він говорив:

— Я викладав українську мову і допомагав її розвитку 24 роки. Але кожна людина говорить відповідно до свого смаку і межа встановлюється тільки її здібністю. Відносно аргументу, що наша мова не має перспективи, або про те, що деякі люди на Україні думають, що вона не має перспективи, я мушу вказати, що делегат, який поставив це питання, не дав конкретного прикладу на таке офіційне ставлення до української мови і не міг його дати. Правдою є, що українська мова процвітає. Всі національні мови в Радянському Союзі процвітають.

Твердження, що українська мова понижується, є брехнею. Але коли ми кажемо, що національні мови процвітають, це ніяк не суперечить фактові, що є збільшення вжитку російської мови, це природний спонтанічний процес життя.

Якщо якась людина сказала кому-небудь з Канади або делегації, що українська мова не надається до наукових предметів, то це показує, що та людина сама не знає, про що вона говорить. Вам, товариші, треба тільки подивитись на книжки, які ми вам показали. В тих книжках найскладніші проблеми обговорюються українською мовою.

В цей час інший професор несподівано зробив замітку, що тут мусить бути якийсь непорозуміння, відображене в заявах про державні мови. — Ленін, — сказав він, — наполягав на те, що ми не повинні мати державної мови або державних мов. Ми йшли за порадою Леніна.

І. К. Білодід говорив далі:

— Російська мова не має привілеїв. Коли її вживає українець, то тому, що він вважає її вигідною. Пам'ятайте, товариші, що до української мови включено багато російських слів, російська мова також взяла багато українських слів. В жодному випадку це не було за рішенням, це була частина плоду життя. Мови не розвиваються за планом.

Помилка Сталіна була в уявленні собі, що мовний розвиток можна виміряти точно наперед.

Коли Білодід робив повищу заяву, член нашої делегації підніс питання асиміляції. Академік Білодід відповів категорично:

— Нема асиміляції в Україні. На міжнародних конференціях, наприклад, в Об'єднаних Націях, дві головні мови, що вживаються сьогодні — є англійська і російська. Не минуло ще багато часу, коли головними мовами були французька, англійська і німецька. Ця зміна також є частиною плоду життя. Це стосується до розвитку мов і їх спорідненості одна до одної.

Коли делегація запитала про рівень розвитку української мови, він відповів: — Українська мова розвивається не менше, як мова, якою писав Ернест Геммінгвей. Вона ніколи не була так високо розвинена як тепер.

Відносно факту, що деякі депутати Верховної Ради розмовляли особисто по-російськи, я думаю, що більш багатозначнішим і важливішим є те, що переважна більшість людей України розмовляє сьогодні літературною українською мовою.

Щодо питання, яке один товариш поставив, чому так багато росіян прибуло в Україну, я закликаю вас розглянути, хто куди їде і хто займає важливі становища. В нашому Союзі не може бути закону проти переїзду з одної республіки в іншу, як не може бути закону, який заставляє людей гозорити певною специфічною мовою.

ТЕОРЕТИЧНА ЯСНІСТЬ

Наші дискусії з членами Спілки письменників УРСР, з членами Академії наук УРСР і Інститутом соціальних наук були особливо корисні в досягненні ясності по деяких теоретичних аспектах питання мови. Ми вважаємо, що було б цінним підсумувати тут деякі висновки по цих питаннях. Коротко кажучи, нам сказали:

— Проблему мови треба трактувати науково.

— Розвиток мови є історичним процесом, протягом якого мови беруть слова одна від одної, — як це пояснив голова Інституту соціальних наук.

— Програма партії вимагає процвітання всіх національних мов як великих націй, так і малих націй і народів.

— Нема таких термінів як державна мова або державні мови — ні російська, ні ніяка інша мова не є державною мовою в смислі, що всі громадяни мають обов'язково нею говорити. В конституції є згадка про мову республіки, про мову більшості.

— Поняття про дві рідні мови є науково не правильне. Російська мова стає другою мовою на Україні, як і в інших республіках, бо вона потрібна для зв'язку між всіма народами Радянського Союзу. Але російська мова не дає привілеїв. Вона не є обов'язковою для громадян розмовляти нею.

— Поняття, що буде злиття мов є помилкове. Мови не зливаються — культури так. Нема пер-

спективи на асиміляцію на Україні. Українська мова тепер є далеко більше розвинена, ніж в якому-небудь попередньому часі в її історії. В другій половині 20-го століття українська мова стала світовою мовою. Ніколи в історії Росії українська мова не діставала такого гучного схвалення, яке вона дістає тепер від народів усього Радянського Союзу. Українська наука і література ростуть — студенти з багатьох країн прибувають в Україну вчитися.

— Найповніший розвиток і процвітання української національної культури йде вперед разом з обміном культур між всіма радянськими народами. Відбувається процес соціалістичної інтернаціоналізації. У цьому процесі не може бути ніяких адміністративних обмежень або переваг. Свобода вибору мусить бути доступна для всіх радянських громадян.

ДЕЯКІ ВИСНОВКИ

— В ході нашої дискусії стало ясно, що є дійсні різниці в розумінні і підході до питання мови на різних рівнях партійної організації і серед різних провідних товаришів, хоч всі вони вірять, що погоджуються з ленінською національною політикою. В додатку до різниць розуміння і ставлення між окремими особами, ми знайшли випадки прогалин між проголошеною політикою і практикою.

— Передусім, є ставлення, досить загальне, що національне питання успішно розв'язано в Україні на основі ленінського вчення; що нема проблем національного характеру, ніякого тиску відносно мов, що радянські народи всі об'єднані спільною ціллю будування комунізму і що саме це має значення. Це ставлення було висловлене першим секретарем Обласного Комітету Черкаської області. Відповідь нашої делегації на це ставлення була і є, що коли нема проблем, коли усе вже розв'язане, тоді, ясно, нема що робити і казати. Але, очевидно, потреба для дискусії і дії була.

— По-друге, була думка, висловлена міністром освіти про те, що питання національних прагнень не залежить від мови. Подібну позицію висунув А. Д. Скаба, секретар по ідеології в Центральному Комітеті, який заявив, що важливим є те, що техніка розвивається, а не мова, на якій підручники видаються. Це не турбує його, заявив він, чи на гідроелектричній станції в Бурштині є більше написів у російській, чи в українській мові. Потім заявив в Державній плановій комісії, що одною з причин, чому так мало технічних книжок видано в українській мові, було те, що деякі автори вважають більш важливим, щоб їх книжки були видані російською мовою.

Це підкріпив один з присутніх професорів, який сказав, що коли він підготував підручник, то хотів, щоб його читали якнайширше по всьому Радянському Союзу, і тому він написав його в російській мові.

Те ставлення, що мова є другорядною або неважливою справою, що лише техніка і будова ко-

мунізму мають важливість, було, як ми бачили, поширене. Наша делегація може тільки припускати, що це відбивало перекручене поняття по питанню мови у відношенні до нації. Однак, це поняття було заперечене заявами П. Ю. Шелеста, члена Політбюро КПРС і Першого секретаря Центрального Комітету Комуністичної партії України, який категорично заявив, що розвиток комуністичного суспільства мусить дозволяти найповніший і найсвідоміший економічний і культурний розвиток кожної нації. «Патріотизм, — сказав він, — розвивається в сім'ї і його коріння є в сім'ї».

Під час нашої дискусії з М. А. Сусловим, членом Політбюро і секретарем Комуністичної партії Радянського Союзу, пізніше в Москві — він також говорив дуже позитивно про близьку спорідненість між мовою і культурою.

Це було по лінії зауваження Шелеста на з'їзді українських письменників про те, що — «треба бережливо, з повагою ставитись до нашої рідної, чудової української мови. Це наш скарб, велика спадщина, яку кожний з нас і в першу чергу ви, письменники, повинні берегти і розвивати».

Це почуття повторив голова Державної планової комісії, який сказав нам: «Я вірю, що тут в Україні ми повинні говорити по-українськи, що ми повинні просувати вперед українську мову в галузі технічних книжок».

— Різниця існують також відносно оцінки дискусії на з'їзді українських письменників. Кожна особа, з якою ми обговорювали це, запевняла, що з'їзд був дійсним виразом ленінської національної політики і відбував правильний підхід партії до української мови. Однак, в дискусії з деякими письменниками була висловлена думка, що дія з'їзду була частиною загального ідеологічного відкинення потенційно шкідливих понять про українську мову, що з'їзд підкреслив факт, що в останніх двох роках ситуація відносно української мови надзвичайно поліпшилась. Тоді як секретар по ідеології заявив, що причиною, чому питання української мови було піднесене на з'їзді письменників, був не якийсь конфлікт в політиці, але тому, що певні особи хотіли визначувати політику для Спілки письменників, інші товариші, як міністр освіти, твердили, що Гончар, голова Спілки письменників УРСР, не познайомлений з дійсною ситуацією в шкільній системі, коли він заявив на з'їзді, що навчання української мови в середніх і вищих школах часом знаходилося на нижчому ступені, ніж іноземна мова.

ВИПРАВЛЕННЯ ПЕРЕКРУЧЕНЬ

Багато є ознак, що в теперішньому періоді зайшли деякі зміни в напрямі офіційної політики на Україні — виправлення попередніх перекручень національної політики — перекручень подвійного характеру — як національного нігілізму, так виявів великонаціонального шовінізму. Але більшість товаришів, які продовжують посилається на прогрес-

сивний розвиток ленінської національної політики в Україні від часу Жовтневої революції, про це не говорять.

Твердий і категоричний наголос з'їзду письменників УРСР на роль української мови, як також відкинення фальшивих теоретичних концепцій про розвиток мов у Радянському Союзі, очевидність зростаючого числа українських підручників у технічних школах і інститутах, показний зріст українських літературних творів, видання української енциклопедії, словників, історії мови і культури супроводять зростаючий наголос на мову в середніх і вищих освітніх інститутах.

Українські книжки видано в сорок одній мові. Три мільйони примірників творів Шевченка видано в інших республіках Радянського Союзу. Достатній доказ дано делегації, що українська мова є мовою офіціальних документів і листування між урядовими і партійними установами, міністерськими і партійними комітетами. Аматорські культурні гуртки процвітають в усіх галузях народного мистецтва, які включають широкі маси молодих людей. Усе це є позитивною ознакою, як це проголошував один з афішів, який ми бачили, що — «мова Тараса завжди буде мовою України».

Однак, на думку нашої делегації, ці позитивні явища не посуваються вперед однорідно і потрібно їх більше. Ми бачимо потребу сильнішого керівництва з боку урядових і партійних установ і більше послідовної ідеологічної праці в поборюванні залишків шкідливих понять і практикувань. Наприклад, нам говорили про випадки буржуазного націоналізму серед письменників і студентів, але в жодному випадку ми не могли дістати специфічних деталей цих обвинувачень. Буржуазний націоналізм не був визначений. В деяких місцях була тенденція таврувати як буржуазний націоналізм або як свого роду ухил домагання більшого вживання української мови в публічних інституціях. Такі залишки з сталінської ери не допомагають правильно розв'язувати проблему мови.

Подібно стоїть справа з випадками порушення соціалістичної демократії і запереченням громадянських прав. Коли ми розпитували про засудження українських письменників і інших, нам говорили, що вони не були визнаними письменниками, що вони не були арештовані за свої писання і що вони були засуджені як вороги держави. Але специфічних обвинувачень проти них не виявлено. Хич ми не твердимо, що знаємо, які міркування державної безпеки довели до ведення в тасмності судового розгляду над цими письменниками, але ми повинні сказати, що такі розгляди при закритих дверях ніколи не допомагають розвіяти сумніви і запитання.

З другого боку, об'єднана соціалістична економіка всього Радянського Союзу дає привід до певних проблем, які не завжди розв'язуються з належною увагою і чутливістю до національних почувань. Наприклад, деякі сектори економіки підходять під юрисдикцію всесоюзних міністерств у Мос-

кві — як транспорт, комунікація, туризм і т. д. Для комунікаційних цілей, розуміється, що спільною мовою, яка вживається в цих секторах по всьому Радянському Союзу, повинна бути російська. Але це не може виправдати практики до недавня ставити написи на українських залізничних станціях лише в російській мові; меню в українських ресторанах на залізницях в російській, французькій, англійській, німецькій і інших мовах, але не в українській; не виправдує гідів Інтуриста на Україні звертатися до туристів у російській мові і т. ін. Вживання обох мов — російської і української або мови даної республіки — повинно, з нашої точки зору, загально застосовуватись до написів, меню, телеграм і т. п. з наголосом на українську мову, як мову вживання в різних громадських інституціях республіки. Слід підкреслити, що це зараз більше робиться.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ

Ми прийшли до висновку, що українські товариші кладуть сильний наголос на соціалістичний інтернаціоналізм, на братні відносини між українським і російським народами, на допомогу, яку отримала Україна від інших радянських республік. Усе це корисне і допомагає обминати пастки українського націоналізму. Але у деяких українських товаришів цілковито однобічний наголос на цей аспект служив для затьмарення або навіть заперечення іншого аспекту цієї проблеми, а саме, що справжній інтернаціоналізм може розвиватися тільки на базі найсвобіднішого розвитку кожної нації.

Коли секретар по культурі заявляє: — Ми маємо російські театри, школи, газети. В цьому немає нічого злого. Ми жили 300 років з російським народом. Ми прожили 50 років під радянською владою з росіянами. Вони ніколи не зрадили нас. Принцип є не шукати, що нас ділить, але що нас єднає, — ми звичайно можемо погодитись з такими почуваннями. Але це не є проблемою. Тут не стоїть питання про право російських громадян в Україні вживати свою мову, пресу, школи і т. д., але про паралельні права українських громадян, які живуть в районах із зосередженням населенням в інших республіках, разом з найповнішим заохоченням до вживання української мови в Україні.

Коли цей самий товариш сказав нам, що вони не можуть видавати директив людям, якою мовою вони мають говорити, то ми можемо тільки погодитись з таким підходом — якщо тільки він не є відбитком поняття, що це не має істотного значення, якою мовою говорять в Україні — аби будувався комунізм. Людей треба заохочувати говорити українською мовою, сприяти цьому і розвивати її в усіх ділянках життя в Україні. Не слід нав'язувати її силою людям, будуть вони українці, роґіани або іншого походження, але треба створити клімат для її найсвобіднішого процвітання і взаємного розвитку з іншими мовами і культурами. Тільки тоді дух справжнього інтернаціоналізму буде

існувати. Саме життя вирішить майбутнє української мови, як і всіх інших мов.

Інтернаціоналізм мусить виражати найповніший і найсвобідніший розвиток творчих сил кожної нації, що-небудь менше цього не підходить до марксизму-ленінізму.

УКРАЇНСЬКА МОВА

В Україні, як і в інших радянських республіках, закон дозволяє батькам вибирати мову навчання в школі. Тому, власне, ми знаходимо там школи, в яких мовою навчання є російська, польська, угорська або молдавська. Однак, міністр освіти сказав нам, що в усіх цих школах незадовільні відмітки в українській мові перешкоджають учневі переходити у вищий клас. У тих школах нема домагання звільнити учнів від вивчення української мови. Насправді, в міністерстві культури нам сказано, що кількості тисяч росіян, які живуть в Україні, тепер заявляють, що українська мова є їхньою мовою.

Проте, коли ми запитали, як це так, що нема шкіл в українській мові в Москві або інших містах з великим зосередженням українських робітників, міністр освіти відповів нам, що нема домагань від тих робітників на українську мову, газети або школи. Ніхто, говорив він, не примушував тих українців у Москві їхати туди.

Наша делегація не є задоволена такими відповідями. Яким способом українські робітники в інших республіках різняться від російських, польських або інших, які бажають вчитися рідної мови в Україні? Чи національні почування серед українців є слабші, ніж серед інших радянських національностей? Або чи можливо, що українці, які живуть в

Москві або деінде поза Україною, вагалися просити дозволу на школи в українській мові, щоб не бути затаврованими як «націоналісти»? Чи є це випадок, де залишки російського шовінізму, помилок, зроблених протягом сталінської ери, все ще залишаються?

Відповідь, що нема домагань на українську мову поза Україною, є подібна до відповіді перед кількома роками, що нема домагання серед радянських євреїв на навчання і видавання книжок єврейською мовою. Проте через останніх кілька років бачиться процвітання літературної творчості серед єврейських письменників, появу нових культурних сил і т.ін. Не то, що всі проблеми розв'язано в цій області, але ці недавні явища суперечать звичайній відповіді з давніших років, що нема домагань серед радянських єврейських громадян для більшого вжитку єврейської мови. Чи усунення перешкод до змінення цієї ситуації відносно української мови поза Україною залежить від властей на Україні, чи від всесоюзного уряду, чи від обидвох, нам не ясно, але, на наш погляд, це дефінітивно вимагає нового підходу від усіх заінтересованих.

УРОКИ ДЛЯ КАНАДИ

Розвиток національного питання в Україні дає деякі доречні уроки для нашої партії. Як ми розуміємо боротьбу за національне самовизначення у Французькій Канаді до і після встановлення соціалізму в Канаді?

Це є демократична боротьба, підтримувана нашою партією, яка може або не зможе здобути перемогу перед встановленням соціалізму в Канаді. Досвід в соціалістичних країнах показав, що національні почування не зникають в соціалістичних підносинах.

Всяке поняття, що в соціалістичній Канаді не буде для нас істотного значення, якою мовою говорять в Квебеку; що коли ми матимемо соціалізм, то тоді національне питання не буде більше для нас справою турбот, — є не тільки помилковим розумінням, але воно перешкоджало б боротьбі за здобуття підтримки для нашої партії в Квебеку.

Ані не можемо ми не підтримувати постійно принцип, що канадсько-французькі меншості поза Квебеком повинні мати такі самі права вживати свою мову і навчати нею своїх дітей, як це має англійська меншість у Квебеку.

Ми правильно поступили, що вислали делегацію. На нашу думку, вона повинна була виїхати багато раніше. Ми знайшли там велике зацікавлення делегацією як в офіціальних, так і не в офіціальних колах.

Партія і комуністи, які працюють в середовищі українських національних груп у Канаді, повинні перейти до наступу у висвітленні процесів у дії в Українській Радянській Соціалістичній Республіці і підтвердити себе більш рішуче як поборники справжніх національних прав українського народу і соціалістичного інтернаціоналізму.

**ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ
готель,**

фарму,

дім,

підприємство,

то

звертайтеся з повним довір'ям

до

УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ

W. WALTER HRYNYK

REAL ESTATE BROCKER

726 QUEEN ST. W., TORONTO 3, ONTARIO

Телефони:

контора: 363-5316 і 363-5317,

мешкання: 364-3846

Українська нація після вікового пригноблення остаточно здобула свою єдність і суверенітет і всі нагоди розвивати життєздатну і квітучу культуру. Це стало можливим завдяки Жовтневій революції і соціалістичному співробітництву між всіма республіками Радянського Союзу. Це при соціалізмі і завдяки інтернаціоналістичному робітничого класу українська нація має можливість вповні здійснити свої національні прагнення.

Ми мусимо поборювати в наших рядах тенденції, які виражаються такими замітками, як от: «Якщо питання української мови не буде розв'язане в Радянському Союзі, то нема майбутності для наших організацій в Канаді». Без недооцінки турбот багатьох канадців українського походження про розвиток української мови в Радянському Союзі і без ігнорування турбот прогресивних організацій за національні права українського народу в Радянському Союзі, факт є, що велика більшість українців у Канаді є канадського народження, що вони говорять здебільшого по-англійськи і стають щораз більше зацікавленими канадськими проблемами. Майбутнє українських організацій, які працюють в середовищі цієї національної групи, лежить в тому, щоб іти в широку громаду канадських українців.

Багато партійних і непартійних людей, багато людей в українських організаціях і людей різних політичних симпатій з занепокоєнням чекали, щоб почути результати візиту нашої делегації. Наш звіт повинен якнайскоріше стати публічним через мітинги, статті в газетах, інтерв'ю і т. д. Він не може бути трактований як внутрішньопартійне питання.

Ми закінчуємо з висловом теплої надії делегації, що звіт про її працю не буде обмежений тільки до наших партійних членів. Досвід нашої делегації і уроки, які вони передають, повинні бути опубліковані якнайширше на мітингах, через пресу, інтерв'ю та всякими формами популяризації і інформації.

З братським привітом, ДЕЛЕГАЦІЯ.

Оце стільки в звіті. Спробуймо ж уточнити дещо.

У розділі звіту «Наука на службі соціалізму» звертаємо увагу читачів на деякі приклади фальшування і відходу від позицій Леніна в цьому питанні, яке практикують академіки-партійці, які фактично служать російському імперіалістичному.

Якщо торкається культури (навіть включно з павільйоном СРСР на ЕКСПО-67 у Канаді), то єдиним аргументом «партії і правительств» є практична економічна доцільність, яка стоїть понад усім. Наприклад: «Не можемо ж ми будувати 15 павільйонів союзних республік на ЕКСПО в Канаді, бо це ж величезні кошти!» На запитання, чому, якщо вже СРСР такий економічно безсилий, що не спроможний (заради ж пропаганди «ленінської ідеї розквіту всіх соціалістичних націй») вибудувати па-

вільйон для кожної республіки, то хоч було зробити відділи цих республік в одному павільйоні, вам найавторитетніші чинники відповідають: «Такі відділи створили б величезні труднощі для архітектів і мистців, а це теж збільшило б видатки...» Словом, СРСР — найбільш бідна країна світу і ні на що не спроможна...

Те ж самісіньке і з книжками: «Видати книжку з кібернетики чи з наукових винаходів українських вчених з ділянки електрозварювання металів українською мовою? Таж у тій праці буде нове слово в науці, то її треба буде негайно перекладати російською мовою, а це ж величезні кошти! Економічна доцільність велить: видати її відразу по-російському...» І т. д. і т. д.

Практично в СРСР основні засади людської моралі і ставлення до людини, врешті, сама людина (і цілі великі народи!) безцеремонно міняються не тільки на карбованець, а навіть на копійку...

Академік Білодід, як і міністер освіти Удовиченко, також обсадився цілим гуртом академіків. Та це не допомогло — делегація КПКанади так засипала їх запитаннями, що вони зважились відповісти аж тоді, коли всі запитання «опинились у них на столі», себто як вони могли їх обмірковувати й подумати, яким способом відбити цю «атаку іноплемінних».

Як же він викручувався? Треба сказати, що шановний академік не викручувався, а навпаки — «закручувався». Наприклад, він заявляє, що «всі національні мови в СРСР процвітають», але це «ні як не суперечить фактові, що є збільшення вжитку російської мови, це природний спонтанний процес життя».

Гарне «процвітання», правда? Якщо таке процвітання протягнеться ще рік-два, то що тоді залишиться з національних мов в СРСР, як «збільшення вжитку російської мови» буде все більше й більше?..

Звертаємо увагу читачів на ще один факт звіту. Один з академіків пробував відбити атаку канадських комуністів Леніном. Він заявив, що Ленін казав, що «ми не повинні мати державної мови або державних мов». Це звичайна свідомо брехня. Ленін у своїй відомій статті «Нужен ли нам один государственный язык?» виступив проти одної державної мови, маючи на увазі російську мову, яка б зобов'язувала всіх. Академік і вусом не моргнувши, додає від себе: «...або державних мов». Канадські комуністи, мабуть, повірили, бо наважували, щоб вони цю статтю Леніна читали: вона тепер належить до заборонених творів.

Треба відзначити в звіті ще й таке місце: один член делегації з Канади «виявив невдоволення, з того, що він писав до бібліотеки Академії українською мовою, а дістає відповідь у російській. Бібліотекар визнав, що було неправильно відповідати в російській мові, особливо коли лист, на який відповість була написана, був в українській мові». Здається, все гаразд — бібліотекар визнав свою по-

милку, то чого ж іще треба? Та важливішим є тут пояснення, чого такі «помилки» виникають. Бібліотекар пояснює: «Коли ми листуємося з комуністом, ми часто робимо помилку і пишемо по-російськи». Добре виправдання, яке пояснює все, всю політику партії в СРСР, яка зводиться до обмосковлення і застосування російського шовінізму. Справді: «Ти комуніст? То будь же інтернаціоналістом, себто виречись своїй мові й перейди на російську. Інакше ти обмежений буржуазний націоналіст і тобі не місце в партії...»

Ви думаєте, це помилка, вірите, що це справді випадок? Ні, це правильно! Наведу іще один яскравий приклад російського шовінізму. Є у США один чоловік, який торгує книжками. Вирішив він випустити книжок з України. Але це можна зробити тільки через Москву, бо... Україна ж — «суверенна держава українського народу», але навіть книжки вислати за кордон не може. Правда, є така установа — «Укркниготорг». Та це лише філія «Союзкниги». І от цей чоловік шле своє замовлення в «Союзкнигу». По своїй наївності пише листа українською мовою, бо ж СРСР — «Союз добровільних республік свободних». Але на його здивування одержує відповідь «на государственном языке»! Шановний, мовляв, пане! Не «валяйте дурака» і пишіть нам якою завгодно мовою — російською, німецькою, французькою, англійською, бо такої мови, як українська, у нас ніхто не знає і знати не хоче, тому виконати ваше замовлення не можемо... Бачите, як воно є: як торкається російської мови, то тут уже не має значення не тільки копійка чи карбованець, а навіть тисяча карбованців! Тут уже «економічна доцільність» не відіграє жоднісінької ролі!

Не буду розповідати дальшого ходу подій із цим замовленням, але скажу лише, що ця вкрай шовіністична російська відповідь опинилася в руках секретаря ЦК КПСовою по ідеології п. Демічева. І він демонстрував її на всесоюзній нараді секретарів по ідеології обкомів партії, заявивши: «Так міг написати тільки лютий ворог Радянського Союзу!» Здавалося б, усе гаразд: засудив же Демічев російський шовінізм! Але нема найменших даних, що та людина була покарана бодай усуненням з праці. А от як хтось із українських культурних діячів напише листа секретареві ЦК КПУ України Шелестові чи прокуророві УРСР, що когось засудили таємним судом зовсім безпідставно, то йому дають кілька років в'язниці за «протидержавну діяльність». Свята правда: в СРСР — всі нації рівні, але російська таки «найрівніша»...

За подібне усунуто секретаря по ідеології Львівського обкому партії Маланчука. А знаєте, що він тепер робить? Перевели його в столицю і призначили на дуже високу посаду у міністерстві вищої освіти, себто «високий суд» ухвалив... утопити щуку в морі! Бо й справді: мав цей російський лакуза в своїх руках лише Львівську область, а тепер цілу Україну!

Оце такий «сприятливий клімат» створено в СРСР для небаченого в історії світу «процвітання» української і всіх національних мов в СРСР!

Та вернемося до академіка Івана Білодіда. Народився на Кіровоградщині 1906 року. В партії з 1943 року. Пішов у партію ради кар'єри, і зробив її. Тепер він віцепрезидент Академії Наук УРСР. Найбрутальніший ворог української мови. Це не вчений, а спекулянт від науки, себто такий же кар'єрист у науці, як і в партії. Палкий реалізатор теорії «двох рідних мов». Уже тільки ця «наукова теорія» дискваліфікує його як вченого-мовознавця.

Фактичним «винахідником» «другої рідної мови» була російська шовіністична черевата свиня ххлацько-малоросійської паршивої породи, ім'я якій Микита Хрущов. Це саме ця партійна свиня у своїй доповіді на XXII з'їзді (1961 рік) поставила тезу про російську мову, як «другу рідну мову для всіх народів СРСР». Ця теза, до речі, увійшла в нову програму партії. Правда, партія усунула Хрущова, але цієї тези з нової програми й не думає усувати — вона цілком відповідає російській шовіністичній політиці партії. Так ото академік І. Білодід, як і личить партійному пристосуванцеві і партійному спекулянтові від науки, цю «благородну» тезу (дві рідні мови) заподадливо вводить у життя, пропагує її, удосконалює її свинячу, а не наукову «теорію».

Правда, коли з Москви накидали пальцем, що, мовляв, академічні хлопці, не дуже то активізуйтесь, щоб не було так яскраво видно російський шовінізм, то І. Білодід негайно зм'ягшує і вже замість «другої рідної мови» в його «мовознавчих наукових працях» появився термін «двомовність», яка повинна забезпечити «рівноправний розвиток обох мов, рівноправне їх уживання і вміле володіння ними...» Тож нема чого дивуватися, що І. Білодід хоч і запевнив канадську делегацію, що обвинувачення, що «українська мова понижується, є брехнею», але тут же додає: «...це ніяк не суперечить фактові, що є збільшення вжитку російської мови, це природний спонтанний процес життя».

Мабуть, саме тим, що для І. Білодіда поширення російської мови в Україні є явищем природним і цілком нормальним (навіть додатним явищем) і можна пояснювати факт, що в журналі Академії Наук «Мовознавство», головним редактором якого є той самий І. Білодід, цілком не згадано питання мови на останньому з'їзді СПУ України. А там же про мову говорилося дуже багато, дуже точно і дуже корисно. Тон задав сам Петро Шелест, перший секретар ЦК КПУ України і член Політбюро ЦК КППСовою. Уважно прочитавши виступи письменників про мову, вражав факт, що жоден з них не повторювався, що є доказом, що ця справа підготована заздалегідь, розподілено навіть ролі наперед: ти говори це, ти те, а я скажу оце. На еміграції деякі «зверхоптимісти» навіть припускали, що це справді «спонтанний природний процес знизу». Воно справді так виглядало. Та по опубліку-

ванні звіту делегації КПКанади стало очевидним, що це не наслідок «процесу знизу», а тільки наслідок вказівки ЦК КППРСоюзу. Микола Бажан заявив делегації: «Наш з'їзд виразив політику Комуністичної партії Радянського Союзу і Жовтневого пленуму Центрального Комітету. Я не думаю, що ми будемо мати більше клопоту з цим питанням».

Тепер зрозуміло, чому з'їзд письменників кількакратно відкладався — не були готові вказівки для нього! Дуже можливо, що в самому ЦК були різні погляди і їх треба було якось узгодити. Дуже можливі й бої по цьому питанні всередині самого ЦК. Також дуже можливо, що на з'їзді письменників України дехто дозволив собі більше, ніж було дозволено Жовтневим пленумом ЦК. Що це так, свідчить факт, що на всесоюзному з'їзді письменників національне питання було цілком «змазане». А, до речі сказавши, цілий ряд письменників з України були певні, що саме на цьому з'їзді (всесоюзному) всі крапки над «і» з національного питання будуть поставлені раз і назавжди. Цього не сталося. І треба шкодувати, що делегація КПКанади цього питання не поставила перед відповідними особами, а як і поставила, то промовчала його в своєму звіті.

Виникає ще одне питання: як оце так, що такий «самостраховщик» і спекулянт від науки, класичний кон'юктурист, яким безперечно є акад. І. Білодід, набрався відваги (люди такого типу найбільші боягузи) і промовчів в журналі «Мовознавство» мовну політику партії, зокрема її Жовтневого пленуму, яка повністю (за словами М. Бажана) відбилася на з'їзді письменників України? Це пояснюється дуже просто: а) Побачив, що на Всесоюзному з'їзді письменників на національне питання накладено «вето»; б) з нової програми партії, яку прийнято за царювання Микити Хрущова, теж про питання двох рідних мов не усунено, отже вона зобов'язує його більше, ніж постанови пленуму, яка діяла дуже короткий час. Можливий і третій варіант — йому сказати: на з'їзді письменників дехто пішов занадто далеко, то ти мовчи...

У звіті ще виступає другий ворог України, який, можливо, навіть перевершує І. Білодіда, — Андрій Скаба. А. Скаба (наголос на останньому складі — Скаба) народився 1905 р. в с. Хорішках на Полтавщині. Закінчив Харківський університет, кандидат історичних наук. Працює то викладачем в університетах (Харків, Львів), то на державній та партійній роботі. В Україні його не то що не люблять, а просто ненавидять. Навіть найбільші і найзапекліші партійці. Там до його прізвища додали «нович» і вийшло «Скабанович». Цим дуже вдало підкреслено його ідейну спорідненість з україножером (і людоджером взагалі), правою рукою Сталіна в Україні, Лазарем Кагановичем: Скабанович-Каганович.

Сьогодні А. Скаба член ЦК КПУ України, секретар ЦК по ідеології, кандидат у члени Політбюро ЦК КПУ, себто людина, яка визначає ідео-

логію партії в Україні. Як не дивно, але А. Скаба говорить протилежно до слів П. Шелеста, який є першим секретарем ЦК КПУ і членом Політбюро КППРСоюзу. П. Шелест на з'їзді письменників сказав: «Треба бережливо ставитись до нашої рідної, рудової української мови. Це наш скарб, велика спадщина, яку кожний з нас і перш усього ви, письменники, повинні берегти і розвивати». Скаба ж сказав делегації навпаки: «Важливим є те, що техніка розвивається, а не мова, на якій підручники видаються».

На одній республіканській нараді з сільського господарства П. Шелест говорив до голів обкомів і секретарів обкомів партії (це ніде не друкувалось, але ці його слова знає вся Україна і в правдивості цього нема найменшого сумніву): «Так от, товариші, маєте два вихідні дні (саме тоді введено п'ятиденний робітний тиждень). Один день відпочивайте, а другий присвятіть вивченню української мови, хто її не знає, щоб ви не розмовляли суржилом, а гарною українською мовою...» Скаба ж заявив делегації інше: його, мовляв, не турбує чи «на електричній станції в Бурштині буде більше написів російською мовою чи українською...» Аби будувалася соціалізм, а на мову — чхати! Звичайно тільки на українську, бо російська мова — мова вищорасова, інтернаціональна...

Отакі вислови секретаря ЦК по ідеології приводять до просто неймовірних речей. Є, наприклад, в містечку Баранівці (не знаю, де та Баранівка тепер — у Житомирській чи Хмельницькій області) славний порцеляновий завод. До революції в тих районах не було жодного росіянина, хіба що якийсь російський поліцай. Не було там жодного росіянина і в 20-30 роках, хіба що який «партработник». Кілька років тому в журналі «Україна» було видрукувано репортаж, у якому розповідалось, що поетові Павлові Тичині робітники, цінуючи його заслуги в українській літературі, виготовили спеціальну мистецьку вазу, і нагородили його якоюсь там «геройською» грамотою. Було видрукувано й фота тієї вази й грамоти. Написи на них були РОСІЙСЬКОЮ мовою. І це зветься «пролетарським інтернаціоналізмом». Не знаю, якою мовою промовляв до робітників Павло Тичина. В усякому разі, та ваза і грамота — продукт праці всяких Скабановичів. А те фото в журналі «Україна» буде доказом російської окупації України і досмертним (посмертним також!) актом обвинувачення усяких Скаб.

До речі, на офіційних зустрічах у Києві з діячами російської культури на декаді російської культури в Україні, яка відбулась наприкінці минулого року, росіяни промовляли по-російськи, а українські офіційні чинники (письменники і навіть заступник голови ради міністрів П. Тронько) українською. Тільки ОДИН Скаба промовляв по-російськи (радіо, пане Скабо, не має залізної заслони!).

Делегація не погодилась із Скабою, хоч і не назвала його антиленінцем, яким він є. Ленін, на-

приклад, російську окупацію України й Польщі називав «удушенням Польщі, України и т. д.». А Скаба, називаючись лєнінцем, заявив делегації таке: «Ми жили 300 років з російським народом. Ми прожили 50 років під радянською владою з росіянами. Вони ніколи не зрадили нас».

Поперше, Скаба хоч і історик, але дуже й дуже перебільшив отих «300 років», бо васальна залежність ще не означає окупації й повного поневолення. Та справа, врешті, не в тім, а в тім, що за Скабою ці триста років були —самі квіти й любов, а за Леніном — «УДУШЕНИЕ... України». А чи ви знаєте, пане Скаба, що Ленін назвав вас «рабом, холопом і хамом»? Не вірите? Прошу, зачитую вам ці його слова! Та поскільки ви гидуєте «нашою рідною, чудовою українською мовою», як її зве ваш зверхник Петро Шелест, то зачитую слова Леніна про вас в оригіналі: я чоловік делікатний і не хочу робити вам неприємність... Вірю, що цитата з творів Леніна не може спричинити вам неприємність, бо ви ж належите до «лєнінської партії». Отож, читайте Леніна:

«Никто не повинен в том, если он родился рабом; но раб, который не только чуждается стремлений к своей свободе, но оправдывает и прикрашивает свое рабство (например, называет УДУШЕНИЕ Польши, Украины и т. д. «защитой отечества» великороссов), такой РАБ есть вызывающий законное чувство негодования, презрения и омерзения ХОЛУИ и ХАМ». (В. И. Ленин. О национальнoй гордости великороссов). А ще трошки вище в цій самій статті Ленін зараховує вас до «ША-ЯКИ Романових, Бобринських і Пуришкевичів», які гнали народ на війну, щоб «ДУШИТЬ Польшу и Украину».

Згоден з вами, що Ленін висловився ще дуже делікатно. Але ви мусите знати, що він вважав, що Андрій Данилович Скаба — чистокровний росіянин. А ви уявляєте собі, якими словами він би вас «возвеличив», якби був знав, що ви не росіянин, а «презренний малорос», як висловився порядний комуніст Шумський?.. Я вам аж ніяк не заздрю! І дивуюсь, що канадська делегація не зачитувала вам Леніна — з якої ж речі це маю робити я?

Прочитайте, прочитайте собі цю Ленінову статтю! І взагалі раджу читати Леніна. І пам'ятайте при цьому, що Ленін був російський націоналіст — він любив свій народ. А все таки часом говорив і правду. І він вам не заборонив любити свій народ. Ви ж кандидат історичних наук, то Леніна вам знати треба. Правда, кандидат наук, то ще не вчений, а тільки кандидат на вченого. Але без Леніна вам не вдасться одбити «нашество іноплеменних комуністів», бо як вони вам ради самі й не дадуть, то я їм завжди готовий допомогти.

У деяких наших газетах появилася вістка, що делегація залишила в Україні меморандум у справі розв'язки національного питання в Україні. Ніби цей меморандум доручено саме А. Скабі. Він відмовився його прийняти, дуже сердився і кричав, що

делегатія буде свої обвинувачення на інформаціях письменника Б. Антоненка-Давидовича і критика І. Дзюба, а їх інформації не відповідають правді. Тільки коли делегація загрозила негайним виїздом у Канаду, то аж тоді Скаба взяв той меморандум. Наскільки це правдива історія, то я сьогодні ще не скажу. Знаю напевно, що меморандум був доручений. Що в ньому написано, то я сьогодні ще теж не знаю. Знаю, що в радянських дипломатичних колах канадську делегацію брали на кпини: «Делегатія нічого не добила і ніякого успіху не мала. Вони ще навіть і меморандуми пробували писати». Та ці мої відомості не з першої, а з другої руки, тому їх ще треба перевірити. Нема сумніву, що по опублікуванні звіту делегації, навряд чи офіційні особи будуть з нього кпити...

Характерні деякі факти з репортажа П. Кравчука в комуністичному тижневику «Життя і Слово» від 15 січня ц. р. На відзначення 50-річчя (фактично 47-річчя) радянської влади в Україні несподівано були запрошені делегації від українських комуністів Канади і США. Запрошення прийшло дуже пізно й делегації мусіли виїздити протягом однієї доби, як одержали те запрошення. Делегації мали безліч зустрічей, але в репортажі ніде не згадується присутність на них А. Скаби. Виглядає на якусь демонстрацію і візита делегації до колишньої голови Українського т-ва культурного зв'язку із закордоном Катерини Колосової, яка тепер є заступником міністра вищої освіти, себто посада в неї не дуже то й висока...

Перед виїздом з Києва, делегації з Канади і США мали розмову з генеральним секретарем ЦК КПУ Петром Шелестом. На цій нараді теж не було А. Скаби, лише завідувачі відділами ЦК Іван Пересаденко та Григорій Шевель. Про цю зустріч з проводом ЦК КПУ в репортажі сказано таке:

«Під час щирої і одвертої розмови, яка тривала понад дві години, було заторкнуте питання лєнінської національної політики на Україні, її здійснення на практиці і ці проблеми, які мають пряме відношення до українців, що живуть за межами Радянського Союзу. По цих питаннях були висловлені точки зору делегатів і ЦК КПУ».

Звертаємо увагу читачів на вираз: «...були висловлені ТОЧКИ зору делегатів і ЦК КПУ». Значить, не одна «точка зору», а різні?.. Значить, існують розходження в питанні «національної політики на Україні, її здійснення на практиці...»? Очевидно, це були розмови про звіт делегації КПКанади, себто дальше обговорення тих справ, які заторкнула ця делегація.

Любимо ми українських канадських комуністів чи не любимо, а треба признати, що звіт канадської делегації є дуже дошкульним ударом по російській окупаційній владі в Україні. Звичайно, делегація ставилася прихильно до режиму, бо як інакше ставитимуться комуністи? Тим більше, що сама делегація стоїть на антилєнінських позиціях, бо вважає, як це сказано в звіті, що в СРСР повинна бути

одна державна, себто російська мова: «Для комунікаційних цілей, розуміється, що спільною мовою, яка вживається в цих секторах по всьому Радянському Союзу, повинна бути російська». Себто «щасливий» громадянин УРСР не матиме права написати українською мовою адресу на листі, який пересилається в межах України навіть, а не то що всього СРСР, не дозволено йому навіть вислати телеграму українською мовою чи одержати відомості українською мовою про якусь будову (навіть про музей Шевченка!), бо «транспорт, комунікації, туризм і т. д.», за думкою делегації, належать до тих міністерств, де російська мова обов'язкова... Нема тепер Леніна, він би вам дав так само, як і Скабі... Та відомо, що делегацію очолював теперішній директор КПКанади, а ще недавній її довголітній політичний лідер Тим Бак, який був одним з найзапекліших сталінців у вільному світі.

Безперечний факт, що Комуністична Партія Канади — перша (і покищо єдина!) комуністична партія світу, яка поцікавилась злочинною політикою КППРСоюзу в Україні і намагалася, хоч і дуже обережно, критикувати цю політику і якось допомогти українському поневоленому народові зберегти себе перед повним знищенням Росією.

Це факт великого історичного значення, особливо, як за прикладом Канади підуть і інші комуністичні партії вільного світу. Це дошкульний удар Росії і її шовіністичній політиці, хоч як делегація це не намагалась замаскувати.

Звіт делегації знайшов великий і позитивний відгук в українській національній пресі всього світу. На жаль, він не буде відомий в Україні, бо про нього там мовчать. На жаль також, він не відзначений канадською «великою пресою». Але він безперечно буде предметом обговорення в ЦК не тільки КПУ, а і в ЦК КППР.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і напруга форнесів безплатна.

**Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.**

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1968

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.50.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.25 дол.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

ЛАНІ

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

**Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.**

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 1.80.

6. Дмитро Кислиця

**ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).**

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакс)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.

В Англії — 12 шіл., в Австралії — 1.60.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

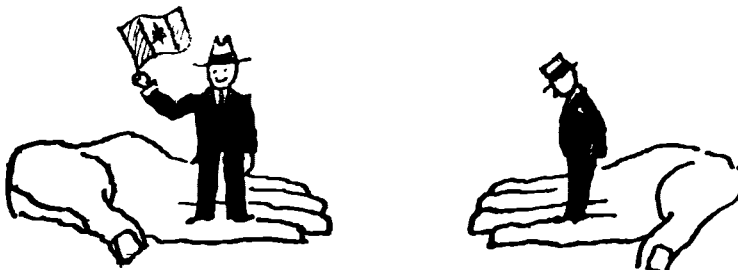
Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — 1.80 дол.
Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

СТАНЬТЕ КАНАДСЬКИМ ГРОМАДЯНИНОМ!

Канадське громадянство може допомогти Вам досягнути успіху у Вашому житті.

У багатьох випадках канадські громадяни мають першість в отриманні праці. У деяких випадках вимагається мати канадське громадянство, щоб взагалі отримати працю.

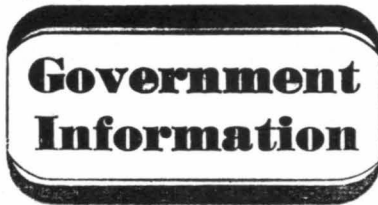
Отримати канадське громадянство легко тим, хто відповідає вимогам. Суди Громадянства завжди готові Вам допомогти. Вони є у: Halifax, Moncton, Montreal, Ottawa, Sudbury, Toronto, Hamilton, Kitchener, St. Catharines, London, Windsor, Winnipeg, Regina, Saskatoon, Calgary, Edmonton і Vancouver. Зверніться до найближчого суду негайно!

Якщо бажаєте, можете писати прямо до: The Registrar of Canadian Citizenship, Ottawa.

Джуді ЛаМарш
Міністер внутрішніх справ Канади

ONTARIO
PROVINCE OF ONTARIO

ІНФОРМАЦІЯ УРЯДУ ОНТАРІО

З Департаменту Справедливості та Генерального Прокурора

Уряд Онтаріо недавно отримав звіт Комісії в справах законодавчої реформи Онтаріо про основи відшкодування при вивласненні. Цією справою Уряд був затурбований і 8 березня 1966 р. Міністер Справедливості та Генеральний Прокурор зарядив, щоб Комісія зробила повне й докладне вивчення цієї справи та виготовила для нього звіт.

Комісія, після проголошення і отримання багатьох звітів від організацій та окремих осіб, порекомендувала, щоб в додатку до справедливого відшкодування за вивласнену посілість, треба ще ввести програму переміщення, щоб допомогти людям, які мусять переноситися.

Для винагородити запропоновано нову формулу, яка не буде базуватися тільки на ринковій ціні вивласненої посілості, але буде брати до уваги винагороду за пошкодження при вивласненні, включно з коштами переносу, оцінки й правової поради, бізнесовими втратами та непроданими поліпшеннями на посілості.

Ці рекомендації вказують, яку увагу присвячено цьому питанню. Уряд тепер вивчає Звіт Комісії, щоб установити, який вплив матиме введення цих рекомендацій у життя на всі власті для вивласнення.

the Hon. John Roberts
Prime Minister of Ontario

ВЕСЕЛІ НАМИСТИНИ

ДАРУНОК

Приятель приятеліві:

— Ти знаєш, я подарував дружині на день народження перлове намисто.

— Але ж, вона хотіла автомобіль!

— А де можна купити фальшивий автомобіль?

XX СТОЛІТТЯ

На одній з центральних вулиць Парижа, якою суцільним потоком рухаються автомобілі, стоять двоє пішоходів.

— Як вам удалося перейти на цей бік? — питає врешті один з них.

— А я не переходив. Я тут народився.

ПСИХОЛОГ

Чоловік, досить певний себе, каже своїй співрозмовниці:

— Ви знаєте, досить мені п'ять хвилин поговорити з людиною, і я вже знаю, що вона про мене думає.

— Це, мабуть, дуже неприємно для вас.

ЗАСТУПНИК

У розпачі курортного сезону до чергової одного готелю звертається відвідувач з проханням надати йому кімнату.

— Ми не маємо вільних номерів.

— Жодного?

— На жаль, так.

— Навіть для прем'єр-міністра, що подорожує інкогніто?

— Ну, в такому разі щось знайшлося б.

— Чудово. Людина, про яку йдеться, не змогла приїхати, тож я займу її кімнату.

НЕ ВАРТО...

Двоє приятелів балакають на вулиці.

— Ти тільки подумай, до якого зухвальства дійшов Ковальський! Мало того, що він надіслав мені листа, в якому називає мене ідіотом, пройдисвітлом і нахабою, він до того ж не наклеїв на нього марки, і я змушений був заплатити шість злотих.

— Ти, мабуть, подав на нього в суд?

— А чи варто? Через шість злотих...

("Наука і суспільство", ч. 8, 1967. Київ.)

ВІК СІМЕЙНОЇ ДИНАСТІЇ

Французи вважають жителів Бретані найбільш багатодітними й довголітніми. Там навіть влаштовуються конкурси, що мають за мету з'ясувати, яка родина "набрала" більше років. У 1963 р. перше місце посіла родина Жільвіне: її загальний вік — 423 роки. Сестрі Маріянні — 97 років, її молодшим братам — 86, 82, 80 і 78. Вони "побили" рекорд чемпіонів попереднього року, котрі набрали лише... 400 літ.

ТРОЯНДИ І МЕЛОДІЇ

Жили на берегах трьох річок — Дніпра, Удаю й Раставиці три дівчини. Ввібрали блакить річкових вод у свої очі, зачерпнули серцями краси рідного краю і понесли її межі люди.

Долі Елеонори Миронюк, Валентини Пархоменко та Юлії Гамової схожі одна на одну. Це долі обдарованих сільських дівчат, які з гуртків художньої самодіяльності прийшли до Київської музичної школи імені Глієра і по закінченні її утворили тріо бандуристок. У багатьох куточках СРСР — від Прибалтики до Зауралля — побували з своїми бандурами дівчата. Потім — Відень, Париж, Софія, Берлін, Копенгаген, інші міста й країни. І всюди їх супроводжували палкі оплески, слова вдячності за чари української пісні.

Було у баби Мотрі вісімнадцять братів і сестер та один син Іван, батько Елли. І досі виглядає старенька сина з доріг війни. Понад двадцять років тому, вийшовши з палаючого танка, урятував Іван Пилипенко дівча і навки став у берлінському парку з мечем у правиці.

Одного разу після концерту в Берліні принесла Елеонора квіти до пам'ятника, довго стояла біля воїна, що розтинає мечем свастику. Не плакала, стримувала од сліз і подругу Юлію, у якої батько теж не повернувся з кривавої січі. Приїхали додому, а бабуня — ну зовсім, як у Довженка — й питає: "А що, стоїть твій батько в парку в Берліні?" "Стоїть, бабцю, стоїть..." "Було, перед війною коло твого ліжечка все казав: "Дожити б до часу, коли наша співушка виросте. Ох війна, війна..." Для Елли вона, мов чорний собака в дитячих снах. Коли німці лютували в Києві, мати загорнула п'ятирічну доньку в ряднинку і подалася з нею до сестер у Сквиру.

Хвилі Раставиці гоїли рани дитячої душі. Елла вчилася в бабуні тихесенько й журно виводити "Іде війна народная", "Ніколи, ніколи не буде Вкраїна рабою фашистських катів", "Три танкісти". І починала розуміти дівчинка: незборимий народ, що має стільки пісень, і що пісня — не тільки розрада в тузі, а й дужа зброя.

Довелось і їй, і її подругам ставати з цією зброєю на герць. Було це у Відні на Всесвітньому фестивалі молоді. Вийшли співачки перед журі. Лягли троянди кофтин на струни бандур, гойдалися чутливі пальці, і рокотом озвались інструменти: "Тихесенький ве-чір на зем-лю спада-є..." Раптом зал-зеленчали шибки: зовсім поруч, десь за стінами залі, наче завалували собаки, заверещали коти і хтось шкреб ножами бляху. Авторами какофонії були західнонімецькі молодики. Перезирнулися дівчата, без слів зрозуміли одна одну: треба боротися. І співали далі. Плавний малюнок пісні рвали звуки відьомського шабашу, та артистки не здавались. Чарівні мелодії перемогли дике верещання за стінами. Журі не стрималось — заплодувало. Бандуристок просять

співати "на біс". І знову три калини красуються на сцені, а ті, хто влаштував котячий концерт, — безсило змовкли.

...Вісімдесят років бабі Мотрі Пилипенчиси, а од телевізора не відходить. Порається одного разу на горі, раптом сусідка кличе: "Скоріше, Микитівно, Еллу побачите". Думала, в гості прибула онука, а вона з екрана прямо до неї виливає жаль: "Бабусю рідненька, ти всім помагаєш, яке в мене горе, ти, може, вгадаєш. Дай зілля, бабусю, та ще й опівночі, то, може, забуду козацькі очі". "Ні, серденько, до-ню... Це врем'ячко твоє, настав час любити", — шепоче бабуса, і тремтить вузлувата рука на грудях, де б'ється серце.

Рука на грудях, де б'ється серце. Це, либонь, прадавній образ ніжності і доброчестя наших подруг, успадковуваний завше донькою від матері, онукою від бабусі. Таким привітним жестом зустрічає мене і Валентина Пархоменко. Очі — синіші за небесну голубиць. А голос, голос... Та, побачивши Валу на обкладинці "України", марно слатимете листи, хлопці: у неї ласкавий чоловік і синок Вова.

Розказує Валентина про свою недавню поїздку до НДР: "Ми давали по три концерти на день. Важко передати, що робилося в залі, коли співали відомої російської пісні "Вы служите — мы вас подождем". А на новорічному балю підходить до мене наш генерал і мовить: "Здрастуй, землячко". Що б ви думали? Він з сусіднього зі мною села, із Вертіївки родом. Пригадали ми Чернігівщину. Він розказав, як визволяв Київ. А потім: "Давай, каже, потанцюєм так, як у нас на селі танцюють". Руку за потилицю, другу — до підборіддя і по-молодецькому отак пішов-пішов:

Гоп-гоп, чики-чики,
Купив батько черевики.

Довелось підтримати:

Я піду у них на свято,
Танцюватиму завзято.

Перший приз узяли ми за той танок".

Хведосій ЧИЧКА

НЕОКЛЯСИЧНЕ

Л. К.

Пробіг собака. І хвилини бігли.
Тинялись по траві стада корів.
Коров'ячі млинці на сонці стигли,
Неначе темні грона островів.

Оглянувши зелене пасовисько,
Ми посідали в холодку між трав.
І ти була так близько-близько-близько,
Аж я читати Рильського почав.

І мала б хвилюватись на коліні
У тебе тільки суконька сама,
Та суконьки ніякої нема —
Бікіні!

Увесь вечір ллються спогади. Про діда Федора Пархоменка — відомого ніжинського бандуриста, про другого Валиного діда Антона — теж бандуриста і актора, котрий тридцять п'ять років грав на сільській сцені.

Пригадує Валя, як з дідовою кобзою приїхала разом з батьком до Києва (батько в неї — керівник сільської духової оркестри). Володимир Андрійович Кабачок знав ще її діда — Федора. Прийняв дівчину ласкаво, хоч і з іронічним бурмотінням: "І чого тобі, дівко, оце до Києва заманулося, у колгоспі більше б користі принесла. Ну вже ставай до роялю, почуємо, що ти там можеш". Голос Валі дзвенів під склепінням великої залі консерваторії...

Чи думав тоді Володимир Андрійович, що саме цій сільській дівчині, його майбутній учениці, найзнаменитіші майстри виготовлятимуть бандуру, що за надхнення спів болгарські друзі вистилатимуть їй шлях квітами, а етіопський імператор подарує золоту пам'ятну медаль. І в Копенгагені на всеєвропейському фестивалі квітів артистка-полісяночка стане королевою краси, даруватиме учасникам свята усмішки і українські мальви.

Благословенна будь, земле, Удай-річко, і ти, Раставице, піснями, викоханими на ваших шовкових берегах, мелодіями, що чарують серця і в найбільших концертних залах Європи, і в наметах кавказьких вівчарів!..

Благословенний будь, синій Дніпре, і ви, сади вишневі на його берегах. Ними славиться привітне черкаське село Бубнова Слобідка. Там промайнули дитинство та юність третьої з артисток — Юлії Коваль, яка після заміжжя прибрала прізвище чоловіка.

...Крутиться калейдоскоп років і місць. 15-16 літ по війні. Париж. Біля готелю, де зупинились українські артисти, шовечора бовваніє згорблена постань старого. Якось Юля заглянула в його очі. Боже, скільки скорботи! Заговорила. Виявилось, він полтавський. Емігрував ще до революції. Не зазнав на чужині ні щастя, ні втіхи. Пролетіли роки, рідня померла. Зостався сам, як палець, на чужині зі своєю старістю.

...Концерт у розпалі. Тріо співає "Лелеченьки", поетичну пісню Олександра Білаша і Дмитра Павличка. Поволі крильцями затріпотіли альти:

З далекого краю лелеки летіли,

В одного лелеченька крилонька зомліли.

Вливалися мінорні приструнки:

Висушила силу чужина проклята,

Візьміть мене, лелеченьки, на свої крилята.

І як щось важке, впали баси, ридма заридали:

Ніч покрила очі мені, молодому,

Несіть мене, лелеченьки, мертвого додому.

Зі сцени Юля раптом помітила в середнім ряду знайомі зажурені очі. Скільки в них болю, сліз, туги — "несіть мене, лелеченьки, мертвого додому..."

Рідний краю, село рідне, чи є ще в світі любов гарніша! Після далеких мандрівок люблять подруги приїхати в Монастирище, Бубнову Слобідку чи в

Сквиру. Бачу їх на фотографії: повсідалися на ганку, з бандурами, просто вдягнені, босі, співають одностельцям. А потім ходять артистки по хатах, розмовляють з літніми колгоспниками і записують-спісують народні пісні.

Понад шістдесят мелодій в репертуарі тріо. Пишуть для них композитори і поети, присилають твори фолкльористи, керівники гуртків художньої самодіяльності. Вечорами бринять бандури: дівчата "розкладають" голоси, відшліфовують кожен акорд, кожну музичну фразу, добиваються чіткої, виразної ритміки, одне слово — усього того, що, як пише в листі до них москвичка Катерина Крилова, "примушує плакати й камінь".

Часто артисткам замало доби. Елеонора і Валентина навчаються заочно в консерваторії, Юлія її недавно закінчила. І треба ж іще: всі втрьох відвідують курси крою та шиття.

Ось життєве кредо Валентини Пархоменко — найбойовитішої з усіх, якій завжди доручається організувати ночівлю в готелі, влаштувати сніданок, а чи виголосити промову на урочистому зібранні: "Люблю життя. Світ люблю, землю, голубе небо, квіти, свою професію, книги, швидку їзду, красивий одяг. Хочеться все встигнути, захоплено трудитись, любити, виховувати дітей і головне — ставити мету і досягати її".

Отакі вони, три подружки, три артистки.

("Україна", ч. 11, 1967. Київ.)

АНДРІЙ СКАБА В АКАДЕМІЇ НАУК

Як повідомляє пресова служба "Смолоскипу" (Балтімора, США), секретар ЦК КПУ по ідеології Андрій Скаба вибраний членом Академії Наук УРСР і призначений на посаду директора Інституту історії Академії Наук. Раніш цим директором був Кузьма Дубина, який помер у вересні минулого року.

Ми маємо підтвердження цього з інших джерел. Але маємо також відомості, що А. Скаба мав і тут сильну опозицію: лише 26 академіків голосували за вибір його в члени Академії, а 23 проти. Не знаємо тільки, що з іншими голосами: або частина академіків стрималася від голосування, або вони не були присутні на зборах.

Та факт, що Андрій Скаба обраний у члени Академії мізерною кількістю голосів: 26 із загальної кількості 96.

Секретарем ЦК КПУ України по ідеології призначено академіка Федора Даниловича Овчаренка, визначного вченого з ділянки хемії. Академік Ф. Овчаренко має понад 80 друкованих праць з ділянки хемії, в т.ч. кілька монографій. Він член-кореспондент Академії з 1957 р., а дійсний член з 1961 року. З 1960 р. — голова Відділу хемічних і геологічних наук Академії. Останніми роками очолював т-во "Знання". Народився 1913 р. на Сумщині. Років десять тому вже очолював Відділ науки і культури ЦК КПУ.

Академік Федір Овчаренко має симпатію серед вчених і творчої інтелігенції взагалі не тільки як визначний вчений, а й як людина культурна й тактовна. Що він вартий як національна одиниця, сказати щось певне важко — побачимо. У всякому разі гіршим від Скаби йому навряд чи вдасться бути.

ВДАЛИЙ ДЕБЮТ

"Чим більший талант та мистецький досвід, тим більше контролі перегляду мусить робити мистець". Так висловився відомий майстер деревориту, мистець Яків Гніздоський на вечорі в "Козубі" в кінці минулого року. Незалежно від того, на які б вершини творчості не піднімався мистець, які б проблеми та завдання він не ставив перед собою, його сумлінним обов'язком є його власний критичний підхід, контролю та перегляд своїх досягнень.

Що ж по суті речі уявляє собою ця контролі та перегляд?

Як відомо, усі ми маємо здібності жити спогадами, тобто відроджувати в уяві наше минуле, наприклад: свої дитячі роки, юність, рідних і знайомих, сумні та радісні моменти свого життя і т. д. Для мистців ця здібність має велике значення як у творчості так і з метою робити такі спогади як контролю та перегляд своїх власних творів.

Прикладів спогадів можна привести дуже багато і в різних варіантах. У даному випадку варто зазначити, що мистці відроджують у своїй уяві процеси праці над тим чи іншим твором, наприклад: умови праці, перші задуми, ескізи та етюди, моделі, типаж або, як був укомпонований той чи інший портрет, як були прикладені широкі площини кольорової мозаїки, як ці площини ділилися далі, усе більше і більше аж до того ступення, який відповідає характерові станкового малювання. Таким чином, пригадуючи подібні процеси, мистець в особі об'єктивного критика переглядає й контролює до найменших деталей свої власні праці і якими б виразистими і правдоподібними не виглядали картини, критичне око мистця завжди знайде якісь недоліки. Таким недоліком в більшості випадків є недостатнє присвячення уваги значенню рисунку.

Рисунок, це фундамент майстерності мистця, іншими словами, це є розуміння про будову форми і разом з цим вміння відображати цю форму в просторі ліній, світлотіні й тону. Рисунок вміщує в собі науковий підхід мистецьких завдань та завдань передати натуру у вигляді переконливого доказу. Відображення в рисунку створюється однокольоровим матеріалом: олівець, вугіль, сангвіна, туш.

Образотворчі засоби відрізняються, так би мовити, самостійністю, у тому розумінні, що ані ліній, ані плям тона, як і самої чорнобілої тональності в тому вигляді, у якому ними оперує мистець, в природі не існує.

Не ставлячи перед собою завдання безпосереднього відтворення кольорового вигляду предмета, рисунок володіє більшою ніж живопис свободою у відношенні вивчення натури, дозволяє глибше і різносторонніше вивчати форму предмета. Він допомагає розробляти проблеми живопису, зближуючи їх з реальною натурою.

Знання рисунку дає можливість знати й образну розв'язку будь-якого задуманого мистцем сюжету та розвиває актуальну дію у створенні художнього образу. Уміти рисувати — значить вміти дивитись і бачити. У живописі мистець вивчає ті ж самі реальні властивості природи, що й рисунок, але вивчає їх з допомогою кольору та з ціллю повніше передати своє сприймання реальної дійсності. Через це живопис є надбудовою рисунку. Без доброго рисунку немає і доброго живопису.

Вертаючись до висновку, приведеного в перших рядках цієї статті, треба зазначити, що контролю та перегляд утримує в собі вираз "повернення" або відступ до свого вихідного пункту. Цим вихідним пунктом є рисунок як основа образотворчого мистецтва, без якої не можна досягнути вершин професійної майстерності в таких ділянках як малювання, скульптура та графіка.

4-ого грудня 1967 року в галерії "Ми і світ" у Торонті, відбулася перша індивідуальна виставка праць мalarки Марії Стиранки з такими жанрами: портрет, пейзаж і натюрморт.

Оскільки це була перша індивідуальна виставка, іншими словами, перша розмова мистця з глядачем, то варто б вяснити характер та цінність даної виставки і якою мовою ("засобами") намагається володіти і користуватися мalarка.

У відмінні до безтими крикливих, сенсаційних вистав, які часто доводиться бачити, виставка праць Стиранки характерна перш усього своєю простотою, відвертістю та конкретністю вираження. Усі без виключення 38 праць сприймаються глядачем легко та зрозуміло. Вона любить природу і у своїх пейзажах відзеркалює її ліричну красу.

Не применшуючи захопливої сили пейзажу взагалі, глядач звертає увагу на її низку портретів. Один з сильніших портретів — портрет "Еспанка" дає підставу думати, що її пейзажі є складовою частиною оточення і в оточенні цієї краси домінує людина з живою плоттю,

Марія Стиранка. Еспанка.

з живими думками і почуттями. Тому в цій статті обмежимося розглядом лише портретного жанру.

Молода дівчина з присмненими, типово для еспанок рисами лица, злегка підперши голову правою рукою, дивиться в задумі просто перед собою. Овальна форма голови, свіжий, невідфарбований колір шкіри та життєрадісний погляд очей з широко відкритими віями діє на глядача як переконливий доказ невимушеної правдоподібності портрета.

Кольорит портрета розв'язаний у звучній синьочервоно-білій гамі, з вдалими протиставленням синіх, блакитних, червоних та жовтих тонів, заповнений тонкими відтінками та переходами. Ліплення та моделювання погруддя з усіма деталями рівномірно підкорена загальному і тримається в нерозривній цілості.

Техніка пензля чергується між широко прокладеними, корпусними та тонкими мазками майже з відсутністю пересвітлюючих нашарувань. Відчувається система плямисто-лінійного ведення праці, включно із розумінням важливості фундаментальних цінностей рисунку.

Щодо вираження або розкриття характеру моделі у згаданому портреті, то треба признати, що типові риси відображеної людини знайшли приналежне місце. Портрет еспанки є наглядним доказом, що орієнтація малярки скерована на істотність подібності. Природньо, індивідуальності з артистичними здібностями та із згаданою орієнтацією не творять поверхових, схематичних та безобразних портретів, їхня ціль спрямована в глибинні таємниці.

"Донести до глядача засобами об'ємно-пластичної просторової форми синтетичний момент, сконцентровані найхарактерніші типові риси відображеної людини в такій мірі, у якій вони приналежні оригіналові", а іншими словами "розкрити душу оригіналу пластично у виразнім художнім образі, зробити його подібнішим ніж у житті" — це голосяння сучасних апологетів, у якому вони твердять, що "портрет залишається портретом незалежно від ступеня його подібності до моделі". Марія Стиранка, не вагаючись, переступила і залишила цю тезу позаду.

Робити пророчі висновки з приводу цієї виставки ще зарано, вірніше — шкідливо, але побажання для праці у майбутньому, виходячи з об'єктивних позицій критики, треба зробити. Отже, визначення, викладене в перших рядках цієї статті, може послужити їй початковим вихідним пунктом в кожному мистецькому задумі. Завжди бути в тісному зв'язку з природою. Не брати на себе непосильних та складних завдань. Шукати з метою, щоб знайти та задовольнитися досягненнями малими, але своїми власними. Нехай наша проста, але мудра українська приповідка буде для неї постійною пригадкою: "Краща синиця у жмені, ніж журавель у небі".

Петро МАГДЕНКО

ТОРОНТО ВІДЗНАЧАЄ 50-РІЧЧЯ УНР

Торонто в тижні від 22 по 28 січня було під знаком 50-річчя Української Народньої Республіки. Голова міста В. Денісон з нагоди українського свята проголосив у Торонті український тиждень і на щоглі коло міської управи поруч з канадським прапором висів український.

У цей же час приїхав до Торонта і президент УНР в екзилі п. Микола Лівичий, який взяв активну участь

у святкуваннях і так чимало спричинився до поваги свята.

З нагоди славних роковин по українських церквах у неділю 28 січня відбулися молебні за український народ з відповідними проповідями. Ювілейний концерт відбувся у великій залі Массеп Гол по полудні.

Концерт відкрив мішаний хор ОДУМ-у в супроводі одумівського ансамблю бандуристів ім. Гната Хоткевича. Хор виконав "Марш поляглих" (слова І. Багряного, муз. Г. Китастого), "Думи мої" на слова Т. Шевченка, "Повій, вітре" в обробці Ступницького, "Навесні над Дніпром", невідомо чия музика на текст одумівки Лідії Китастої з Детройту. Це дуже приємна і мелодійна пісня-вальс про українську столицю.

Як бачимо, одумівський хор виконав чотири твори, кожен з них написаний в іншому стилі. Треба віддати належне диригентові хорі Валентині Родак, що вона зуміла домогтися від хорі виконання кожного твору відповідно до його стилю. Звичайно, хор аматорський, молодечий, тим більше, що в ансамблі бандуристів були й малі діти, деякі навіть семилітні, що виглядали меншими від самої бандури, але хор і капеля зробили дуже гарне враження на публіку. До речі, старший викладач Київської консерваторії Сергій Баштан (був у Торонті з хором ім. Г. Верьовки), дав лекцію юним бандуристам. Коли він познайомився з ансамблем, то сказав: "Я думаю, що ви лише починаєте вчитися, а бачу, що дітям вже досить добре грають".

Виступали й співаки-солісти: Стефа Фодчук, Ігор Заїка-Воевод, Павло Радко. Вони ж виконали і тріо Давидовського "Україно, Україно...". Акомпанювала їм Антоніна Ярошевич.

Виступив також танцювальний ансамбль філії УНО-місто під керуванням С. Джугана. Назвав він свій танець дуже скромно: "Кроки українських танців". Краще б було показати танці, які в репертуарі ансамблю вже є.

Виступив і другий молодечий хор: дівочий хор осередку СУМ "Діброва" під керуванням В. Кардаша. Хор великий (яких 60 осіб). Виконав він три пісні: "Ой, за лісом, за лісом" (нар. пісня в аранжуванні В. Кардаша), "Ось день війни народньої" (муз. М. Федорова) та "Марш сіроманців" (ар. З. Левришина). Останні дві зазначені, як пісні УПА. Бог їх знає, чи вони, ці пісні, але одна з них дуже мені нагадує одну пісню, у якій співається, як "Нас в бой послал товарищ Сталін, і перший маршал в бой нас поведе...". Не пригадую точно слів цього "музичного шедевр", але щось подібне є. Правда, в ній оспівувалось Бандеру, ("Бандера волі шлях нам показав", чи щось подібне), але пісня від того не поліпшала.

Я вже не раз писав, що така практика творення "упівських" пісень просто так шкідлива і принижуюча. Виконання цих пісень було якесь механічне — нічого свого оригінального. Та й що можна дати у виконанні таких творів? Шкода й часу! А хор "Діброва" робить найкраще враження — понад 60 гарних молодих дівчат у стилізованих українських одягах, гарно зачісаних, усміхнених! Тільки три-чотири ідіотичних овечих "гривки" звисало над чолами співачок, що, звичайно, псувало загальний приємний вигляд хорі, але загальний вигляд чудовий! У хорі "Діброва" самі старші дівчата, себто з голосами вже, і від цього хорі можна б вимагати і соліднішого репертуару і вдумливішого виконання.

Але все це між іншим, бо й хори, і танцюристи, і солісти фактично в цьому святі не мали вирішного значення: основне в ньому — політика. Справді бо, відзначали ВСІ українці Торонта (свято влаштовував КУК) 50-річчя Четвертого універсалу УЦРади, себто відновлення повної самостійності України. Як відомо, у відділі КУК є, як у Носовому ковчезі, "всякої твари по парі", бо це ж коаліція. Але найголосніший саксофон, за традицією вже, належить бандерівцям і вони, вигравучи на ньому, витворюють справжню громадську какофонію. Так сталося і цього разу. На СКВУ приїхав президент УНР в екзилі, п. М. Лівницький. І от — СКВУ ж відбувся "винятково успішно", все полагоджено і всі задоволені по саме нікуди! — президент УНР їздить собі по США й Канаді, виступає з доповідями, відбуває зустрічі з представництвами УНРади, з товариствами сприяння УНРаді і взагалі з громадянством. Торонтським "визвольнотроїццям" у Торонті похололо в душі: ану ж президент УНР приїде і в Торонто? А тут саме золотий ювілей УНР, де перший саксофон в наших руках, то як же ми використаємо це свято для пропаганди "єдиноправильних ідей", себто як відсвяткуємо 50-ття УНР, щоб згадати тільки своїх "вождів"?

Почалися торги у відділі КУК. "Визвольнотроїцці": "Щоб його на святі не було!" Усі інші: "Він мусять бути, бо святкуємо 50-ліття УНР, а він же і є її президентом в екзилі!" Торгувались довго: хоч який той какофонічний саксафон голосний, але вся оркестра грала вперто й послідовно. "Визвольнотроїцці" почали здавати тон. Дробишка їх поступок виглядала так: Хай він (президент УНР в екзилі) на свято державності не їде; а як уже й піде, то хай сидить у залі де-як у куточку, щоб ніхто не знав, що він є в залі; а як люди довідаються, що він є в залі, то нехай його не вітають; а як уже й вітатимуть, то хай він їх не вітає; а як вітатиме, то нехай не промовляє; а як уже говоритиме, то не сміє згадувати Державного Центру УНР...

КУК уся цю драбінку відкинув. Тоді "визвольнотроїцці" заявляють, що участі в державному святі не беруть. У п'ятницю 26 січня повідомляють про це радіом Шарвана. Того ж дня на честь президента УНР у залі УНО відбувається бенкет. Упорядники сподівались 250-300 людей. І от люди йдуть і йдуть. Уже ані місця, ані обідів не вистачає, а люди йдуть. Продали 435 квитків. За почесним столом президент УНР п. М. Лівницький, владика, громадські діячі. Бенкет відкриває кол. посол до Польського Сейму, в'язень Берези Картузкої д-р права Олекса Яворський і передає керування бенкетом відомому одумівському діячеві інж. П. Родакові. Слово про президента має ред. О. Тарнавський (до речі, це був зразок, як треба представляти визначних гостей). Привітів, які завжди зводять на нівець усі наші святкування, було дуже мало. Президент М. Лівницький виступив з дуже розумним словом. Промовець з п. М. Лівницького дуже добрий, то публіка його вислухала уважно. До речі, вітали його оваційно, вся публіка встала й довго оплескувала його промову. Представники молодечих організацій (ОДУМ, Пласт, СУМК) піднесли президентові квіти. З дуже гарною промовою українською мовою, хоч і з вілоруським акцентом, виступив також почесний гість — президент Білоруської Нар. Республіки п. Микола Абрамчик, який є дуже активною людиною в еміграційному світі — очолює так званий Паризький Блок поневолених Росією народів.

Промова п. Абрамчика була розумна, дружня, пов-

на братньої любові до України. До речі, почав він свою промову твердженням, що Україна й Білорусь ніколи не були в стані війни, тому наша дружба давня й перевірена.

На кінець вечора гарно і змістовно промовляв сенатор Павло Юзик.

Словом, вечір був гарний, приємний, культурний, масовий. Це налякало "визвольнотроїцців": якщо бенкет пройшов успішно, якщо п. М. Лівницького така численна й культурна публіка вітала оваційно, то значить, що велика міська зала Месей Гол (на 3.000 місць) у неділю теж буде повна, не зважаючи на наш бойкот. І вони посилають (у п'ятницю вночі) делегацію до голови КУК д-ра Бойка. Коли він повернувся з бенкету, то застав цю делегацію дома (десь коло першої ночі!). Що і як там вони говорили — "секрет, воєнна тайна!", але на другий день раненько раптом почали передруковувати заново програмки свята на неділю: "визвольнотроїцці" вже участь беруть... Коло четвертої по полудні про це повідомлено тим же радіом Шарвана...

У неділю зала Месей Гол була так переповнена, що адміністрація була змушена закрити двері і сотні дві людей вернулося додому. Президент УНР сказав блискучу промову. Публіка двічі влаштувала йому овацію стоячи — на початку промови й на закінченні її. Встали всі, в тім числі й "визвольнотроїцці". Демонстративно сиділи "вожді визвольнотроїцців" і редактори "Гомону України". Кажуть, що не піднявся й голова однієї наукової організації (та його дружина), але я того не бачив, то відступлю від свого правила й не називатиму прізвища.

З промовами виступали й два "визвольнотроїцці": редактори М. Сосновський та І. Варяниця. Перший вітав від ЗЧ ОУН, а другий ніби читав основну доповідь. Обох їх мені шкода, бо не було їм приємно виступати поруч з президентом УНР — дуже це все виглядало... сіро. Є така собі бойова польська приповідка: "... а не дамся!" На жаль, для "визвольнотроїцців", сталося перше...

Оце і все. Писати про це все мені дуже важко й непріємно. І писати я не хотів. Але читачі мене буквально тероризували цілий тиждень: "Напишіть про це все, напишіть!" Хоч я вижурчався тим, що це лише місцева подія, але не міг відмовити читачам. Мені відповідали, що це має загальне значення — нехай усі знають, що з бандерівцями ще співпрацювати не можна. І що СКВУ так їм допоміг, як мертвій бабі кадило. Бо, як каже друга українська приповідка, яке змалку, таке й до останку...

Голова відділу КУК д-р Й. Бойко утратив довіру громадянства, що за одну ніч перед святом порозумівся з ними без згоди управи відділу. Інша справа, що їм ("визвольнотроїццям") двері КУК залишили відкритими, але навряд чи варто було тримати їх відкритими аж до останнього дня.

Вся українська преса таку поведінку "визвольнотроїцців" засудила одностайно.

Іще одна заувага: концерт (з оцією какофонією) тягнувся поверх 4-х годин. Не тільки дітям і молоді, а навіть і старшому громадянству це було понад усяку міру. Якщо КУК у майбутньому не зуміє виластися з таким концертом у півтори-дві години, то раджу батькам не пустити дітей у залу — це педагогічний злочин. Дивусь, що вчителі та їх організації на це дозволяють. Погане це їм свідоцтво. Дуже погане.

Кубанщина в концепції Північного Кавказу

(Продовження з попереднього числа)

Льодовий перехід і умова з ген. Корніловим.
11. III. в жахливий холод на світанку Добрармія розпочала наступ на ст. Новодмитрівську. Жахливий вітер зі снігом сковував всякі рухи; потічок, який спочатку перескакував, за годину перетворився в ріку, по якій пливла крига і через яку треба було перепливати; більшовики добре приправились, розпоряджаючи великою кількістю гармат, скорострілів і зо два десятки тисяч солдатів при великому запасі амуніції; піхота ходила на багнети. Та бій затягся до ночі, а Покровський з кубанцями не з'явився. Коли стемніло противник почав відходити. По п'ятах ішли добровільці. До хат поналазили більшовицькі солдати, а добровільці вскакували в хати, виволікали солдат і приколювали. Була дика, несамовита масакра, яка затяглася до північ, поки більшовики були вигнані за ріку Псекупс. Стужа була настільки велика, що половина коней гарматних запряжок подохли і гармати далі везли волами. Самий похід був названий "льодовим". На ранок заметіль утихла, сніг почав танути і з-під нього показалась велика кількість трупів. 11. III. приїхав до Новодмитровської Кубатаман, уряд, Законодавча Рада й Покровський.

У цій станиці кубанці (Військотаман, Уряд, Законодавча Рада) підписали з ген. Л. Корніловим умову з 3-х точок, а саме:

"1. ...для об'єднання всіх сил і засобів признається необхідним перехід Кубанського державного загону в повне розпорядження генер. Корнілова, якому надається право реорганізувати загін, як це буде визнано необхідним.

2. Законодавча Рада, Військове правительство і Військовий Отаман продовжують свою діяльність, всемірно помагаючи військовим міроприємствам Командуючого Армією.

3. Командуючий Військами Кубанського Краю з його начальником штабу відкликаються в склад Правительства для дальшого формування сталої Кубанської Армії". Підписали: Військотаман — полк. Філімонов, голова Зак. Ради — Рябовол, голова Кубуряду — Бич, Султан Шахим Гірей і генерали: Корнілов, Алексеев, Денікін, Ерделі, Романовський і Покровський.¹⁸

Коли в розмовах натякалось на диктатуру, Бич запропонував генералові Корнілову обняти й цивільну владу, а кубанські інституції припинили б свою діяльність. На це Корнілов піднесеним голосом твердо заявив, що Кубанська цивільна влада мусить діяти. Друге важливе в умові: "мусить бути формування сталої Кубанської армії".

Підписавши цю умову, ген. Корнілов переформував армію з 2770 добровільців і 3150 кубанців, разом 5920 вояків створив 2 бригади, ліквідував одну батарею, а в інші і гарматні скрині запряг волів, під-

готовив терен (позривав з напрямків Новоросійська й Катеринодару рейки залізниць і на світанку 27. III. 1918 р. рушив на станцію й станицю Георгіє-Афипську. Червоні також добре приправились і головне гарматним вогнем засипали, але за якихось 8 годин станція й станиця були зайняті з захопленням боєвих припасів і медикаментів.

Далі через аул Панахес переправа поромом коло станиці Єлисаветинської і атака Катеринодару. За нього бились 3 доби і був призначений штурм столиці на 31. III, але на світанку цього дня більшовицька граната забила ген. Корнілова і командування обняв ген. Денікін. Підписаний договір був лише з ген. Корніловим, а тому з його смертю він вигас, а ген. Денікін діяв, як диктатор, не признаючи ніяких зобов'язань, куртуазійно контактуючись з Військотаманом. Денікін відразу відкликав назза про взяття Катеринодару і велів приправитись до відступу з темнотою, кинути всіх ранених в ст. Єлисаветинській (Корнілов від Ростова всіх віз, не лишивши жодного — в Єлисаветинській всі ранені, крім випадкових одиниць були вбиті). Відступ був дуже законспірований (заборонено курити і говорити). Цілу ніч ішли з одним коротеньким спочинком в станиці Андрієвській. У німецькій колонії Гночбау мали днівку. Невдало поховали Корнілова, якого на другий день знайшли більшовики, взяли труп до Катеринодару й там знущалися. Конвой Корнілова з текінців залишив армію й подався за Волгу, почувалась паніка, шептали, що генерали лагодяться розпилюватись і малими групами тікати, мало знали, хто прийняв командування. Тут перебули день до темноти, кинули ще дві гарматки, червоні насадили з гураганним гарматним вогнем. Деякі групи кубанців також кинули цей безнадійний похід. Спаслися через два випадки: при переході залізниці коло ст. Медведівської капітан Шаколі одним гарматним стрілом пробив паровоз бронепоезда і спинив його, а ген. Марков з декількома старшинами вскочив у вагон і перестріляв більшовицьких командирів, а піхота розбіглася, залишивши багато амуніції й поїзд конфіскованих коней, яких добровільці забрали; після цього ст. Дядьківська із зверхсимпатією прийняла армію, — дала притуток всім раненим (ні один не був забитий), замість волів допомогла запрягти в гармати коней і дала стільки фірманок, що далі вся піхота їхала, що значно прискорило рух.

Із станиці Дядьківської армія маневрувала, уникаючи боїв: пройшли Мальовані хутори, без вистрілу перетяли залізницю Катеринодар-Тихоріцька, переночували в Бейсугській, перетнули з обстрілом тільки з бронепоезду Армавір-Тихоріцьку залізницю, через Хоперські хутори доїхали до станиць Ільїнської та Успенської, відстрілюючись, перетяли залізницю

Тихоріцька-Царицин і через Горькобалківське вороже село добились до станиці Плоцької коло Кубано-Донського кордону, пройшовши 300 верст. На витрати цієї мандрівки Кубуряд заплатив 1 мільйон срібними монетами, а за фураж скрізь платили поквитуваннями Кубуряду.

На Дону армія розташувалася в ст. Єгорлицькій і Мечетинській, а Кубуряд в останній. У Ростові н. Д. вже була німецька армія за умовою з новообраним Донським отаманом ген. П. Красновим. Ця армія забезпечувала спокійний відпочинок і Денікінській козачо-добровільній армії.

(Закінчення в черговому числі)

ЛІТЕРАТУРА:

¹ А. Я. Гаркави. Сказание мусульманских писателей о славянах и русских. СПб, 1870, стр. 130-131.

² Народы Кавказа. Издательство Академии Наук СССР. Москва. 1960, стр. 81-84.

³ Н. Маркович. История Малороссии. Москва. 1842 г., т. IV, стр. 446-451.

⁴ С. Петлюра. Причинок до історії переселення турецьких запорожців на Кубань. Записки Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка, т. XIV.

⁵ Ор. Л.-к. Потемкин и Черноморцы. Киевская Старина. 1887 г., ч. 9, стр. 189.

⁶ И. Попко. Черноморские казаки в их военном и гражданском быту. СПб., 1858, ст. 2.

⁷ Туренко. Исторические записки о войске Черноморском. Киевская Старина. 1887, отд. 6, стр. 376 и ч. 5, стр. 132.

⁸ Народы Кавказа. Издательство Академии Наук СССР. Москва. 1960, ст. 27, 98 і 99.

⁹ Там же, стор. 138, 219, 232, 293, 403-409.

¹⁰ И. Попко. Черноморские казаки в их военном и гражданском быту. СПб., 1858, ст. 3.

ВИЦЕПРЕЗИДЕНТ УНР В ЕКЗИЛІ ВІДВІДАВ ЕДМОНТОН

Головним промовцем на святі державности в Едмонтоні був віцепрезидент УНР в екзилі проф. Микола Степаненко (27 і 28 січня).

Ювілейні святкування в Едмонтоні пройшли з великим успіхом. Віцепрезидент зробив на всіх едмонтонців

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ

1. Олена Курило, «УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ».

Про цю книгу див. у «Нових Днях» за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників «Нових Днів» — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. «НОВИЙ ОГРІЙ», ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 дол.

Обидві книжки замовляти в «Нових Днях».

найкраще враження. Як нас повідомляють, після цих святкувань авторитет Державного Центру і УНРади на Заході Канади піднявся дуже високо. Є надія на велике поживлення праці товариств сприяння УНРаді. "Визвольнотроїстського" саксофону на Заході Канади в загальній українській оркестрі покищо не дуже то чути...

ЧИ БАГАТО В НАС ТАКИХ ТОВАРИСТВ, ЯК "ВЗАЄМНА ПОМІЧ"?

Є в Канаді товариство "Взаємна Поміч". Це велике й сильне т-во. Його відділи організовані переважно при православних громадах. Це товариство дає своїм членам життєве забезпечення. У Канаді майже нема людини, яка б не мала забезпечення на випадок своєї смерті. Багато наших людей забезпечені (асекуровані) в чужих товариствах, які нічого не дають нашій громаді, хоч мають з того величезні прибутки.

Інша справа "Взаємна Поміч". Це товариство тільки в грудні 1967 року, крім дивідентів (частина прибутків, яка розподіляється членам) своїм членам, виклатило 525.00 доларів так званого "національного дивіденту": 100.00 доларів виплачено на Українську Національну Раду, 100.00 дол. — на Народню фундацію ім. Т. Г. Шевченка в Канаді і 325.00 дол. — на українську пресу. Взагалі "Взаємна Поміч" за час свого існування виплатила на різні народні цілі кільканадцять тисяч доларів. У цю суму не входять пожертви на різні громадські й освітні цілі, які роблять безпосередньо її відділи.

"Національний дивідент" зростатиме пропорційно зросту членства "Взаємної Помічі". Але й досі виплачені "національні дивіденди" вже є переконливим доказом, чому канадські українці повинні забезпечуватись саме у "Взаємній Помічі".

Пізніше ми ще дамо більше інформацій про "Взаємну Поміч", а тепер радимо нашим читачам з Канади серйозно поцікавитись цим корисним товариством. РЕД.

НЕКРОЛОГИ

† СТЕПАН СТРИЖОВЕЦЬ

4 листопада в Торонті (Лонг Бренч) несподівано помер один з наших добрих читачів Степан Павлович Стрижовець.

Покійний народився 20 грудня 1908 року в с. Залужжі на Волині в селянській родині. Коли почалась перша світова війна, то його разом з батьками евакуювано в Центральну Україну, де малий Степан вперше пішов до школи. По закінченні війни вся родина повертається в своє рідне село, де Степан далі вчиться. Пізніше закінчив бухгалтерські курси у Львові і працював у цьому фаху.

З 1940 року перебував у Польщі, а потім виїхав у Німеччину, де перебував у таборах переміщених осіб. У 1948 році виїздить до Канади, поселяється в провінції Альберта і працює на цукроварні. По закінченні контракту переїздить в м. Летбрідж, де включається в активну церковно-громадську працю. Був одним з фундаторів православної церкви св. Трійці.

У Летбріджі його з дружиною спіткало велике горе: умирає їх шестилітня дочка, а незабаром і малий синок Ярема. До Торонта родина Стрижовців переїхала в 1956 році і осіла в Лонг Бренчі. Тут покійний Степан стає активним членом української православної громади св. Дмитра, у якій працює то секретарем управи, то бухгалтером. Дуже цікавиться молоддю. Був одним з ініціаторів юного ОДУМ-у при громаді св. Дмитра, аж до смерті очолював батьківський комітет Юного ОДУМ-у.

Похорон відбувся 9 листопада 1967 р. на цвинтарі Парк Ловн. У похоронних відправах взяли участь: настоятель церкви св. Дмитра прот. М. Боднарчук, о. Ф. Легенюк (з Сан Кетеринс), митр. протоієрей Д. Фотій з Торонта. На поминальних відправах було багато українського громадянства з Лонг Бренч і Торонта. Узяли також участь одумівські відділи з Торонта і Лонг Бренчу та Головна Виконава Рада Юного ОДУМ-у Канади.

Покійний осиротів у Канаді дружину Марію, двох братів Йосипа та Сергія, двоюрідну сестру Таїсу Беуш-Копил, у США — двоюрідного брата в Чикаго, а в Україні 84-річну матір, дочку з зятем та онука.

Вічна Йому пам'ять!

† ІВАН БОВКУН

7 листопада 1967 р. в Торонті на пістрях легенів помер наш давній читач Іван Трохимович Бовкун.

Покійний народився 24 лютого 1922 року в с. Петрівка Балаклівського р-ну на Харківщині в селянській родині. Батько його був офіцером армії УНР, за що пізніше був розстріляний.

Покійний мав тяжке життя, як і більшість людей його покоління: голод, холод, розкурчування і всякі інші знущання. Усе таки йому вдалося закінчити вчительський інститут (хоч мріяв про консерваторію) і деякий час він учителював. Почалась друга світова війна і Іван Бов-

кун, звичайно, в армії. Потрапив у німецький полон, іде в так зване УВВ. Опинився у Франції, де пристає до французького резистансу. Одержує французький військовий хрест і подяку від генерала Де Голя. Та по закінченні війни альянти передають всіх колишніх радянських громадян СРСР. Та йому пощастило втекти з ґетто на кордоні Польщі над Зах. Бугом і він щасливо переходить три кордони і опиняється в Зах. Німеччині. Тут вступає в члени УРДП. Пізніше виїздить у Канаду і оселяється з родиною в Торонті.

У Торонті організує свою родинну оркестру, з якою виступає не раз і на національних святах. Три його діти дуже обдаровані музично, з великим успіхом вчать в консерваторії.

Осиротів Дружину Олександрю і трьох дочок: Галину, Лесю і Юлію.

Вічна Йому пам'ять!

† ПРОТОПРЕСВІТЕР ЛЕВ ВЕСОЛОВСЬКИЙ

У середу 10 січня 1968 р. в Нью-Йорку на 78-му році життя помер довголітній настоятель православного собору св. Володимира в Нью-Йорку всч. о. протопресвітер Лев Весоловський.

Покійний походив з с. Черча Рогатинського повіту в Західній Україні. У США проживав уже віддавна. Своми людськими, священничими та громадянськими якостями Покійний о. пресвітер Лев Весоловський здобув собі найбільшу повагу не лише серед своїх парафіян, а й серед найширших кіл українського громадянства. Це була вирозуміла й толерантна людина, яка могла б бути зразком для багатьох.

Блаженної пам'яті протопресвітер Лев Весоловський був не тільки одним з читачів нашого журналу, а й одним із його великих прихильників. Востаннє я з ним мав довгу й щирі розмову 26 грудня 1967 року (23 грудня він благословив працю 5-го з'їзду УРДП) і тоді просто неможливо було передбачати його смерть через якихось два тижні: отець Лев добре почувався, ні на що не скаржився, був, як завжди, щирий, привітний і доброзичливий.

Як пишемо ці рядки, то ми ще не маємо звітів про похоронні відправи і сам похорон, який відбувся 13 січня 1968 року на православному цвинтарі у Бавд Бруці, США.

Вічна й добра пам'ять хай буде по отцю Левові серед українського громадянства!

РЕДАКЦІЯ

З НОВИХ ВИДАНЬ

Ігор Качуровський. СТРОФІКА. Видання Інституту літератури ім. Михайла Ореста. Стор. 359. Тверда оправа. Обкладинка Я. Гніздовського. Мюнхен, Німеччина. 1967.

"Строфіка" Ігоря Качуровського — фактично перша велика монографія про строфу у нашому літературознавстві і вже цей факт примушує звернути на цю працю увагу наших знавців теорії літератури взагалі, а вірчування зокрема. Книга складається з чотирьох розділів: 1. Загальні відомості, 2. Найпростіші строфи, 3. Канонізовані строфи, 4. Окремі питання строфіки.

Є ще два розділи на початку книги: 1. Технічні зауваги та 2. Термінологічний довідник. У кінці книги подана література предмету українською, російською та еспанською мовами, а також великий показник імен та

анотація (англійською, французькою, німецькою та еспанською мовами).

Книжка видана гарно. Добрий друк, гарний папір. Обкладинка, як і десятки інших обкладинок Якова Гніздовського, тому вона сьогодні вже аж ніяк не може вважатись за оригінальну і приманливу, бо її сьогодні вже можна вважати модною.

"Строфіка" І. Качуровського знайде належне їй місце в хаті кожного любителя літератури і в кожного високультурного читача взагалі, а зокрема в студентів-філологів університетів та коледжів. На наше здивування, видавництво рекомендує її... нашим школам українознавства: "Вірно, що вона ("Строфіка". Ред.) стане корисним підручником в усіх наших школах українознавства". Це справді виглядає не лише не солідно, а просто таки комічно. І чому б ото не погодити з автором і післяслова від видавництва? Напевно обійшлося б без цієї несолідності у спадві добрій і добре виданій праці.

Михайло Подворник. НЕДОСПІВАНА ПІСНЯ. Повість. Стор. 348. Видавництво "Дорога Правди", Вінніпег—Чикаго. 1967.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ КАЛЕНДАР (Альманах) на 1968 рік. Річник 18-й. Стор. 160. Видання Української Православної Церкви у США. Обкладинка Петра Холодного. Бавид Брук, США.

Це гарний і гарно виданий альманах великого формату.

Календар (альманах) "СВІТЛА" на Божий 1968 рік. ХХІХ річник. Стор. 192. Видавництво оо. Василян, Торонто, Канада. 1968 р.

29-й раз вийшов цей Альманах, але всі 29 разів вийшов з помилкою в назві: "Світло" (назва журналу, який і видає цей альманах) написано без лапок.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Дорогий Петре Кузьмовичу!

Вибачте мені за такий малий дар на розбудову "Н. Д.", але я вже старша людина, живу на пенсії і трохи підробляю, але хочеться всій нашій "українській машині" потрохи допомагати. Ну, як же, скажемо, не вислати хочби 1.00 дол. на цей любий журнал, котрий так і хочеться назвати не "Нові Дні", а "Радісні Дні", бо як його отримаєш, то таки справді відчуваєш радість. У день одержання мого улюбленця, наче весняне повітря

Ще залишилася деяка кількість нерозпроданої книги:

Юліян Мовчан

"ЩО ВАРТО Б ЗНАТИ"

(Проблеми українського національно-державного визволення; подорожні нотатки; портрети, зустрічі й характеристики).

398 сторінок, частково ілюстрована.

Тверда обкладинка в двох кольорах з мистецьким написом у виконанні мистця-малюра Мирона Левицького. Ціна всього 4.00 дол. з пересилкою.

Набувати в українських книгарнях або писати на адресу:

P. O. Box 133, Macedonia, Ohio 44056, USA.

із запахом бузку вривається в хату. Молю Милосердного Бога, щоб послав Вам, Петре Кузьмовичу, довгі роки і радісне життя. Нехай Вас хоронить Господь!

З любов'ю у Христі Ісусі

о. Іван ІЛЬЯШЕНКО, Нью Гейвен, США.

Шановний Пане Волинняк!

Шлю передплату і 1.50 дол. на розбудову.

Бажаю Вам у Новому Році доброго здоров'я, а разом усе здобуде, якщо буде добрий настрій.

На мою думку, настрої і здоров'я — це найбільший скарб, якщо вони йдуть упарі.

Отож, пане Волинняк, більше гумору просимо, якщо дозволяє настрій.

З пошаною до Вас

А. ДРЕГЕР, Принц Джордж, Канада.

Спасибі, дорогий п. Дрегер, за пораду. Хочете чогось веселого? Прошу дуже! Прочитайте собі листа від одного з наших співробітників. Це найкращий лист року.

Ось він:

Його Велелебію, ізначальному Редакторові
"НОВИХ ДНІВ",

Заступникові голови УРДП,
Докторові Полемічних Наук,
П. К. Волиннякові

Ваша Ексцеленція!

Прийміть привітання й поздоровлення від худародного Тольки Галана, а також від Іоанна Евентуального. (Скажіть скоро: У Іі і у Іоанна народився син). І ще кланяюсь Вам істинним проісшествієм, що мало місце в м. Лубнях, у роках тридцятих. А до цього пародію на славного професора Ігоря Качуровського, що випустив недавно в білий світ епохальний твір під назвою "Строфіка". Той твір треба було б розрекламувати, але з цим, гадаю, може впоратись лише славний професор, Василь Кирилович Чаплєнко, хай живе вічно.

Бажаю здоров'я і щастя в Новому році.

З полум'яним привітом

А. КАЛИНОВСЬКИЙ, Рочестер, США.

Дорогий Анатолію Васильовичу,

Ваше письменницьке Високопреосвященство!

Спасибі за побажання й дари: все одержано, оповідання друкую в цьому числі, а пародії — в черговому.

А "У Іі і у Іоанна..." скоро таки не скажу — нехай на цій скоромовці вправляються читачі.

Прошу і в майбутньому не забувати мене, — смиренного і кроткого, як новонароджене ягнятко, — раба Божого, а читачів і співробітників — найщирішого угодника.

Вашого письменницького Архипастирства
Щирий почитатель

ПЕТРО з Волині.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

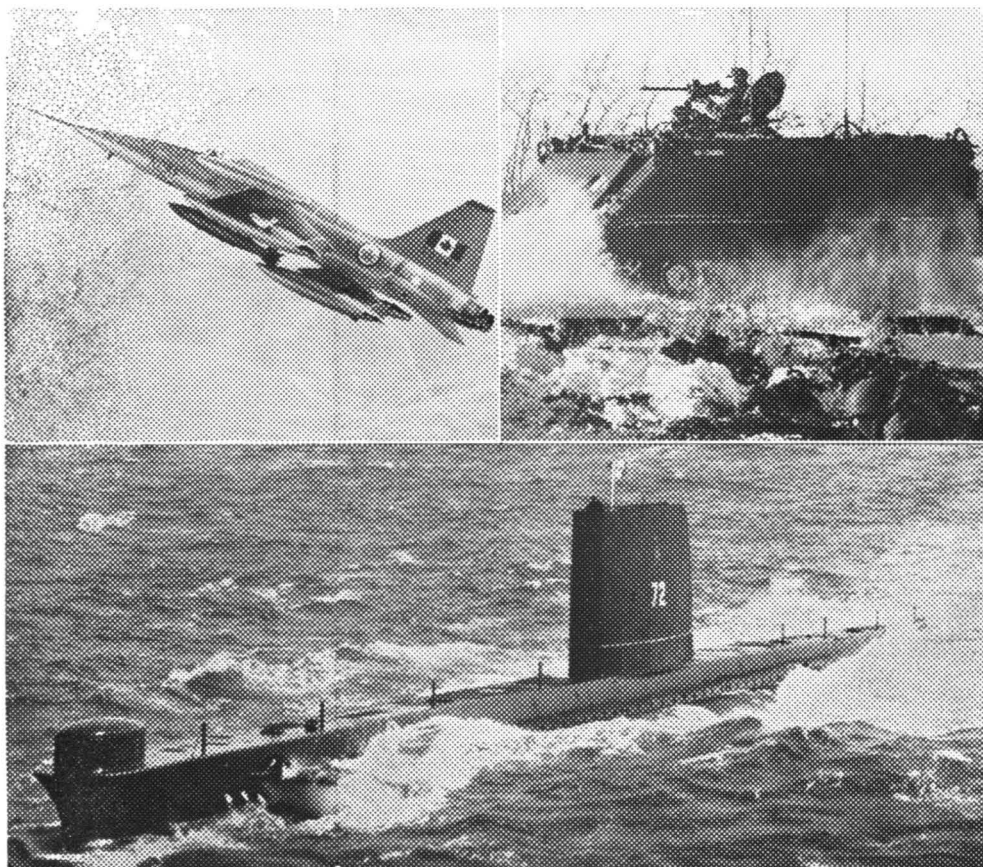
Великий випродаж книжок

ЦІНИ ЗНИЖЕНІ ВІД 10 ДО 50 ВІДСОТКІВ

КНИЖКИ

	Ціна була	Випро- дажна ціна	А. Гуменюк "НАРОДНЕ ХО- РЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО". Київ, 1963.	1.00	0.59
Тарас Шевченко - твори: МАЛА КНИЖКА - Автографи поезій 1847—1850 рр. "Нау- кова Думка", Київ, 1966.	\$1.20	\$0.95	"МІЖСЛОВ'ЯНСЬКІ ФОЛКЛІО- РИЧНІ ВЗАЄМИНИ". Київ, 1963.	1.00	0.49
ТРИ ЛІТА Автографи поезій (Рукопис) (1843—1845 рр.) "Наукова Думка", Київ, 1966.	3.50	2.25	"УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС". Київ, 1946.	0.50	0.25
КОБЗАР — Ілюстрації С. Карафи- Корбут. Київ, 1967.	4.95	3.50	"НОВІТНЯ ІСТОРІЯ" - Навчаль- ний посібник для X—XI класів. Київ, 1962.	0.40	0.25
Іван Франко — "БОРИСЛАВСЬКІ ОПОВІДАННЯ". В-во худ. літ. "Дніпро", Київ, 1966.	1.70	1.20	"ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ В ШКОЛІ". Київ, 1961.	0.80	0.50
Андрій Малишко — Твори в 5-х томах. Київ, 1966.	5.50	3.95	О. В. Єфімов "НОВА ІСТОРІЯ". Підручник для 8 класи середньої школи. Київ, 1958.	0.50	0.25
Михайло Стельмах — "КРОВ ЛЮД- СЬКА НЕ ВОДИЦЯ", роман. Київ, 1966.	1.10	0.85	"ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МО- ВИ" - Морфологія. В-во Київ- ського Університету. 1964.	0.80	0.50
Олесь Гончар — "ТРОНКА". Ро- ман в новелях. Київ, 1966.	3.30	2.50	Дімос Рендіс - "БОГИ СПУСКА- ЮТЬСЯ З ОЛІМПУ". В-во "Мо- лодь", Київ, 1964.	0.79	0.39
Микола Бажан - "БАГРЯНЕЦЬ". Поезії. Київ, 1966.	0.65	0.50	ЛИСТІВКИ Київ — комплект з 32-х хороших колеритних фотолистівок.	0.75	0.45
Ольга Кобилянська — "В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА". Київ, 1966.	2.35	1.75	Київ — комплект з 17-х хороших колеритних фотолистівок.	0.95	0.69
Євген Кротевич — "КИЇВСЬКІ ЗУ- СТРІЧІ". Київ, 1966.	0.70	0.39	АЛЬБОМИ Київ — історичні місця Києва (бру- натний колір), написи україн- ською, російською і англійською мовами.	0.60	0.35
Шота Руставелі — "ВИТЯЗЬ В ТИГРОВІЙ ШКУРІ". Переклад з грузинської Миколи Бажана. Київ, 1966.	5.75	4.95	"ЛІРН АБАУТ ЮКРЕЙН" — (Вивчайте Україну) англійською мовою. Картини в кольорах, опис по-англійському про Україну.	1.25	0.89
"ЗБІРНИК ПРАЦЬ ДВНАДЦЯТОЇ НАУКОВОЇ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ". Київ, 1964.	1.40	0.79	"ЛЬВІВСЬКА ОСІНЬ" в хороших кольорах. Написи українською і англійською мовами.	0.75	0.49
В. Цвіркунов — "СЮЖЕТ" — деякі питання теорії. Київ, 1963.	0.90	0.39	"ХАРКІВ" (акордіон) комплект з 32-х хороших кольорових карток. Написи українською, російською і англійською мовами.	1.20	0.79
М. А. Жовтобрюх — "МОВА УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ". Київ, 1963.	1.35	0.79	(До поштових замовлень додайте 25 центів за пош- тову оплату і обслугову)		
"НАРИСИ З ІСТОРІЇ ФІЗІОЛОГІЇ НА УКРАЇНІ". Київ, 1959.	1.25	0.69	ПРИХОДЬТЕ ОСОБИСТО АБО НАДСИЛАЙТЕ ЗА- МОВЛЕННЯ ПОШТОЮ РАЗОМ З ПОШТОВИМ ПЕ- РЕКАЗОМ НА АДРЕСУ:		
"ІГРИ ТА ПІСНІ" — Весняно-літня поезія трудового року. Київ, 1963.	2.50	1.49	UKRAINSKA KNYHA 1162 Dundas St. W., Toronto 3, Ontario.		
"НА КРИЛАХ ПІСНІ" — книжечка народних пісень з нотами. Упор- ядник Г. Я. Гембера.	1.95	1.50			
"УКРАЇНСЬКЕ РАДЯНСЬКЕ НА- РОДНЕ МИСТЕЦТВО" — Б. С. Бутник-Сіверський. Київ, 1966.	3.75	2.85			
Л. Кауфман — "ГУЛАК АРТЕ- МОВСЬКИЙ".	1.25	0.79			

Канадські збройні сили

**сила майбутнього
на послугах світу ==
у справах миру
КАНАДСЬКІ ЗБРОЙНІ СИЛИ МАЮТЬ
І ЦЕ НА УВАЗІ**